

Verso-sovellusprojekti

Projektiraportti

Tero Hänninen

Juho Nieminen

Marko Peltola

Heikki Salo

Versio 0.6.0

Julkinen

17.8.2010

Jyväskylän yliopisto

Tietotekniikan laitos

Jyväskylä

Hyväksyjä	Päivämäärä	Allekirjoitus	Nimenselvennys
Projektipäällikkö	__.__.2010		
Tilaja	__.__.2010		
Ohjaaja	__.__.2010		

Tietoa dokumentista

Tekijät:

• Tero Hänninen (TH)	tejohann@jyu.fi	0400-240468
• Juho Nieminen (JN)	juho.nieminen@jyu.fi	050-3831825
• Marko Peltola (MP)	marko.peltola@jyu.fi	041-4498622
• Heikki Salo (HS)	heikki.ao.salo@iki.fi	050-3397894

Dokumentin nimi: Verso-projekti, Projektiraportti

Sivumäärä: 59

Tiivistelmä: Verso-projekti toteutti Jyväskylän yliopiston tietotekniikan laitokselle lähdekoodien julkistamisjärjestelmän. Dokumentti kuvaa projektin taustaa, resursseja ja läpivientiä. Dokumentissa tarkastellaan myös suunniteltujen tavoitteiden, käytänteiden, aikataulujen ja riskien toteutumista.

Avainsanat: aikataulu, Git, Gitorious, ketterä ohjelmistokehitys käytänteet, projektin läpivienti, projektiorganisaatio, projektiraportti, resurssit, riskit, sovellusprojekti, tavoitteiden toteutuminen, tehtävät, Trac, työnjako, versiohallinta

Muutoshistoria

Versio	Päivämäärä	Muutokset	Tekijät
0.0.1	21.4.2010	Ensimmäiseen luonnokseen dokumentista kirjoitettiin taustaa ja tavoitteiden toteutumista kuvaavat luvut.	HS
0.0.2	23.4.2010	Kuvattu oppimistavoitteiden ja tulosten toteutumista.	HS
0.0.3	29.4.2010	Korjattu termejä.	HS
0.0.4	4.5.2010	Kuvattu organisaatio ja resurssit sekä tehtävien jakautumista.	HS
0.1.0	5.5.2010	Korjattu lähdeviitteet.	HS
0.1.1	6.5.2010	Lisätty kuvia tekijöiden ajankäytöstä.	HS
0.1.2	19.5.2010	Kirjoitettu alustavat luvut käytänteistä, Trac-käytänteistä ja prosessimallista. Pieniä Santasen ehdottamia korjauksia.	HS
0.1.3	24.5.2010	Muokattu lukujen järjestystä luontevammaksi. Lisätty luku yhteistyöstä Gitorious-yhteisön kanssa. Pieniä Santasen ehdottamia korjauksia.	HS
0.2.0	25.5.2010	Lisätty laadunvarmistusta käsittelevä luku. Parannettu taustaa kuvaavaa lukua ja muokattu rakennetta luontevammaksi.	HS
0.2.1	27.5.2010	Lisätty versiohallinnan käyttöä kuvaava luku. Täydennetty Trac-käytänteitä kuvaavaa lukua.	HS
0.3.0	28.5.2010	Muokattu rakennetta. Tehty pieniä Santasen ehdottamia korjauksia. Lisätty jäsenten kokemuksia kuvaava luku.	HS
0.3.1	28.5.2010	Tehty pieniä korjauksia.	HS
0.3.2	31.5.2010	Tehty pieniä Santasen ehdottamia sisällöllisiä korjauksia kaikkiin lukuihin ja muokattu dokumentin rakennetta niiden perusteella.	HS
0.3.3	31.5.2010	Päivitetty avainsanoja, termejä sekä poistettu versiohistoriasta ilmaisu "Lähetetty tarkistettavaksi". Lisätty Tero Hännisen ja Juho Niemisen kokemukset projektista.	HS
0.4.0	6.6.2010	Kirjoitettu riskien toteutumista kuvaava luku. Täydennetty tavoitteita kuvaavaa lukua.	HS

Versio	Päivämäärä	Muutokset	Tekijät
0.4.1	14.6.2010	Täydennetty vaatimusten toteutumista kuvaavaa lukua. Korjattu pieniä virheitä ja tehty pieniä parannuksia Santasen palautteen perusteella.	HS
0.4.2	21.6.2010	Lisätty uudet Gantt-kuvat projektin vaiheista ja päivitetty termejä, aikataulua sekä prosessimal kuvaavia lukuja. Laajennettu Teron kokemuksia projektista.	HS
0.5.0	22.6.2010	Tehty pieniä korjauksia.	HS
0.5.1	9.8.2010	Lisätty Heikki Salon kokemukset projektista. Kirjoitettu aloittamattomat luvut ajankäytön analysointia lukuunottamatta.	HS
0.5.2	10.8.2010	Lisätty Marko Peltolan kokemukset projektista.	HS
0.5.3	11.8.2010	Päivitetty Heikki Salon kokemuksia projektista.	HS
0.6.0	17.8.2010	Päivitetty riskien kuvausta, projektin aikakäyttöä ja jäsenten henkilökohtaisia ajankäyttökuvauksia.	HS

Tietoa projektista

Verso-projekti toteutti Jyväskylän yliopiston tietotekniikan laitokselle lähdekoodien julkistamisjärjestelmän.

Tekijät:

• Tero Hänninen (TH)	<code>tejohann@jyu.fi</code>	0400-240468
• Juho Nieminen (JN)	<code>juho.nieminen@jyu.fi</code>	050-3831825
• Marko Peltola (MP)	<code>marko.peltola@jyu.fi</code>	041-4498622
• Heikki Salo (HS)	<code>heikki.ao.salo@iki.fi</code>	050-3397894

Tilaja:

• Paavo Nieminen	<code>paavo.j.nieminen@jyu.fi</code>	040-5768507
• Tapani Tarvainen	<code>tt@it.jyu.fi</code>	050-3130446
• Ville Tirronen	<code>ville.e.t.tirronen@jyu.fi</code>	014-2604987
• Tero Tuovinen	<code>tero.tuovinen@jyu.fi</code>	050-4413685

Ohjaajat:

• Antti-Juhani Kaijanaho	<code>antkaij@jyu.fi</code>	014-2602766
• Jukka-Pekka Santanen	<code>santanen@mit.jyu.fi</code>	014-2602756

Yhteystiedot:

• Sähköpostilistat	<code>verso@korppi.jyu.fi</code>
<code>ja yousource-users.group@korppi.jyu.fi.</code>
• Sähköpostiarkistot	<code>https://korppi.jyu.fi/kotka/servlet/
list-archive/verso/</code> ja
<code>https://korppi.jyu.fi/kotka/servlet/
list-archive/yousource-users.group/.</code>

Sisältö

1	Johdanto	1
2	Termejä	2
2.1	Projektin läpivientiin liittyviä termejä	2
2.2	Git-versiohallintaohjelmiston termejä	2
2.3	Sovellukseen liittyviä termejä	3
3	Taustaa	5
4	Tavoitteiden toteutuminen	6
4.1	Sovellukselle asetetut tavoitteet	6
4.2	Sovelluksen jatkokehitys	9
4.3	Oppimistavoitteet	9
4.4	Projektin kuluessa opituista tekniikoista	10
4.5	Projektiin liittyvät dokumentit	10
5	Organisaatio ja resurssit	13
5.1	Projektiorganisaatio	13
5.2	Projektin tilat ja laitteet	14
5.3	Ohjelmointi- ja dokumentointityökalut	14
5.4	Luennot ja perehdytykset	15
6	Yhteistyö Gitorious-yhteisön kanssa	16
6.1	Ongelmien ratkaiseminen	16
6.2	Tulosten julkistaminen yhteisölle	16
7	Käytänteet	18
7.1	Tiedotus	18
7.2	Palaverit	18
7.3	Lähdekoodin käytänteet	19
7.4	Dokumentoinnin käytänteet	20
7.5	Julkistettujen dokumenttiedostojen versionumerointi	20
7.6	Dokumenttien hakemistorakenne	21
7.7	Tulosten koostaminen	21

8	Sovellukseen liittyvä laadunvarmistus	23
8.1	Integraatiotestaus	23
8.2	Automaattiset poikkeustiedotteet	23
8.3	Esikäyttäjien hyödyntäminen	24
8.4	Järjestelmätestaukset	25
8.5	Käytettävyyispäivä	25
8.6	Käytettävyytestaukset	25
8.7	Koodinkatselmoinnit	26
8.8	Pariohjelmointi	26
9	Versiohallinnan käyttö	28
9.1	Suunnitellut käytänteet	28
9.2	Havaitut puutteet	29
9.3	Soveltuvampi haarojenkäyttöstrategia	30
9.4	Tietovaraston rakenteen jatkokehitys	31
10	Trac-käytänteet	32
10.1	Käyttöoikeudet	32
10.2	Kirjoitusasu ja otsikot	32
10.3	Sähköposti ja tiketit	33
10.4	Tikettityypit	34
10.5	Prioriteetit	34
11	Tehtävien jaksottuminen ja jakautuminen	36
11.1	Aikataulu	36
11.2	Ryhmän ajankäyttö projektin ajan	36
11.3	Juho Niemisen ajankäyttö tehtäväkokonaisuuksittain	41
11.4	Tero Hännisen ajankäyttö tehtäväkokonaisuuksittain	42
11.5	Marko Peltolan ajankäyttö tehtäväkokonaisuuksittain	43
11.6	Heikki Salon ajankäyttö tehtäväkokonaisuuksittain	44
12	Prosessimalli ja projektin läpivienti	46
12.1	Prosessimalli	46
12.2	Tehtävien toteutusajan arviointi	47
13	Riskit ja niiden seuranta	49
13.1	Riskien todennäköisyydet ja haitat	49
13.2	Muutostarve kehityskoneissa	50

Verso-projekti	Projektiraportti 0.6.0	Julkinen
13.3	Valitun alustan ongelmat	50
13.4	Jäsenten poissaolot	51
13.5	Testipalvelimen ongelmat	51
13.6	Jäsenten motivaation puute	52
13.7	Esikäyttäjien vaikutus	52
14	Projektiryhmäläisten kokemuksia	53
14.1	Mitä tekisimme toisin?	53
14.2	Tero Hännisen kokemuksia omin sanoin	53
14.3	Juho Niemisen kokemuksia omin sanoin	54
14.4	Marko Peltolan kokemuksia omin sanoin	55
14.5	Heikki Salon kokemuksia omin sanoin	56
15	Yhteenveto	57
16	Lähteet	58

1 Johdanto

Verso-projekti oli Jyväskylän yliopiston tietotekniikan laitoksella keväällä 2010 toteutettu sovellusprojekti. Projekti määritteli, suunnitteli ja toteutti Jyväskylän yliopiston tietotekniikan laitokselle prototyypin lähdekoodien julkistamisjärjestelmää.

Jyväskylän yliopistolla ei ole käytössä yhtenäistä tietojärjestelmää lähdekoodien jakamista tai julkistamista varten. Jokainen lähdekoodia tuottava tutkimusryhmä on joutunut kehittämään omat käytänteensä lähdekoodin kanssa toimimiseen.

Lähdekoodien julkistamista varten Verso-projekti kehitti WWW-sovelluksen, jolla käyttäjät voivat luoda tietovarastoja ja julkistaa lähdekoodeja. Tietovarastoja voi ylläpitää käyttäen hajautetun versiohallinnan työkaluja.

Toteutetun sovelluksen vaatimuksia on ylläpidetty Trac-järjestelmässä [29]. Sovelluksen rakenne ja toiminta kuvataan sovellusraportissa [22]. Projektisuunnitelma [18] määritteli osittain projektin läpiviennin käytänteet, resurssit ja aikataulun. Dokumentissa arvioidaan projektisuunnitelman toteutumista.

Luvussa 2 kuvataan projektiin liittyviä termejä. Luvussa 3 tarkastellaan kehitetyn sovelluksen ja projektin taustaa. Luku 4 tarkastelee projektin ja projektissa toteutettuun sovellukseen liittyvien tavoitteiden toteutumista. Luvussa 5 esitellään projektiorganisaatio ja muita projektin käytössä olevia resursseja. Luvussa 6 kuvataan Verso-projektin yhteistyötä Gitorious-sovellukseen liittyvän yhteisön kanssa. Luku 7 käsittelee projektin yleisiä käytänteitä. Luvussa 8 esitellään erityisesti sovellukseen liittyvä laadunvarmistus. Luku 9 esittelee projektissa käytetyt versiohallintakäytänteet. Luvussa 10 esitellään projektissa käytetyn Trac-järjestelmän käytänteet. Luvussa 11 tarkastellaan tehtävien ja työmäärän jakautumista projektin jäsenten kesken. Luvussa 12 kuvataan Verso-projektissa käytetty prosessimalli. Luku 13 kuvaa riskien toteutumista. Luvussa 14 ryhmän jäsenet kuvaavat kokemuksiaan projektista.

2 Termejä

Luvussa kuvataan dokumentissa esiintyviä termejä aihealueittain.

2.1 Projektin läpivientiin liittyviä termejä

Luvussa kuvataan projektin läpivientiin liittyviä termejä. Projektissa käytettiin Trac-projektinhallintaohjelmista, jonka käytöstä lisää luvussa 10.

Ketterä ohjelmistokehitys	tarkoittaa ohjelmiston kehitystä menetelmillä, jotka pyrkivät ensisijaisesti tuottamaan halutunlaisen ohjelmiston reagoimalla mahdollisiin muutoksiin projektin kuluessa.
Tiketti	(engl. <i>ticket</i>) on yksittäinen ominaisuusvaatimus tai muu työnkuvaus.
Trac	on projektinhallintaohjelmisto ja tikettijärjestelmä, jolla voi ylläpitää projektin vaatimusmäärittelyä.
Vaihe	(engl. <i>phase</i>) on lyhyt ajanjakso projektin toteutuksessa.

2.2 Git-versiohallintaohjelmiston termejä

Luvussa kuvataan projektissa sekä kehittämiseen että sovelluksen yhteydessä käytettyyn Git-versiohallintaohjelmistoon liittyviä termejä. Versiohallinnan käytöstä lisää luvussa 10.

Branch	on versiohistorian haara, committien tietty jatkumo.
Cherry pick	on tietyn commitin poimimista haarasta toiseen.
Commit	on muutos, joka sisältää tiedot muuttuneista tiedostoista, kuvauksen, lähettäjän ja hashin, joka yksilöi commitin.

Git	on hajautetun versiohallinnan ohjelmisto.
Hash	on SHA1-tiiviste, jota Git-ohjelmisto käyttää esimerkiksi yksilöimään committeja.
Merge request	on pyyntö liittää pyytäjän tekemät ja toimittamat muutokset jonkun toisen ylläpitämään tietovarastoon.
Repository	on versioitu tietovarasto; dokumentissa yleensä Git-ohjelmistolla ylläpidetty.

Hajautettu versiohallinta

2.3 Sovellukseen liittyviä termejä

Gitorious	on WWW-sovellus Git-tietovarastojen selaamiseen ja hallintaan.
Hajautettu versiohallinta	tarkoittaa ilman pakollista keskustietovarastoa tehtävää versiohallintaa.
Julkistaminen	tarkoittaa lähdekoodin asettamista julkisesti saataville.
Lokaali tietovarasto	on paikallinen, vain käyttäjän tietokoneella sijaitseva tietovarasto.
Metatiedostot	ovat tietovaraston sisältöä kuvailevaa lisätietoa, jotka on tallennettu tietovaraston varsinaisesta sisällöstä erotettuihin tiedostoihin.
Palveluprosessi	on tietyn palvelun tarjoava, taustalla suoritettava ohjelma (engl. <i>daemon</i>).
Projekti	on YouSource-järjestelmässä käyttäjän luoma sisältökokonaisuus, jolla voi olla monia tietovarastoja.
Tietovarasto	(engl. <i>repository</i>) on versioitu lähdekoodin tallennuspaikka.

Wiki

on verkkosivukokonaisuus, jonka tavoitteena on helppo muokattavuus ja sivujen välinen vuorovaikutteisuus.

3 Taustaa

Jyväskylän yliopiston alaisuudessa toimii monenlaisia tutkimusryhmiä, joissa tuotetaan lähdekoodia. Yliopistolla ei ole yhtenäisiä toimintatapoja tai järjestelmiä lähdekoodin säilyttämiseen, mistä seuraa monenlaisia ongelmia.

Hajanaisesti tallennettujen lähdekoodien takia tieto lähdekoodista ei leviä välttämättä edes kehityksen aikana eri ryhmien välillä, mikä johtaa mahdollisesti päällekkäisen työn tekemiseen. Työntekijän lähtiessä talosta hänen yksin tuottamansa lähdekoodi käytännössä menetetään, kuten tilaajan alustavassa aihekuvauksessa [7] kerrotaan.

Osa tutkimusryhmistä ei käytä ollenkaan versiohallintaa, ja osa vain paikallisesti. Ilman yhteisesti saatavissa olevaa lähdekoodin tallennuspaikkaa itse lähdekoodin jakaminen eri tutkijoiden kesken vaatii jatkuvaa soveltamista, ja kätevin ratkaisu voi lopulta olla lähdekoodin version siirtäminen muistitikulla tai sähköpostilla [4]. Lähdekoodin jakamisen ollessa työlästä, on riskinä, ettei lähdekoodi leviä edes saman tutkimusryhmän sisällä.

Käytännön seikkojen lisäksi yhtenäisen tallennuspaikan puuttuessa lähdekoodien käyttöön liittyy haasteita. Käytäntöjen puuttuessa lähdekoodin yhteyteen ei aina tallenneta tietoa sen lisenssistä. Niinpä tutkimusryhmien osaamista on vaikea markkinoida jakamalla lähdekoodia, kun ei ole tietoa, onko lähdekoodin lisenssi yhteensopiva edes sisäisesti käytettäväksi.

Projektin tilanneella Jyväskylän yliopiston tietotekniikan laitoksella oli ennen Verso-projektia demokäytössä Redmine-sovellus, jonka avulla oli kerätty tietoa järjestelmään liittyvistä tarpeista. Redmine ei kuitenkaan soveltunut tilaajalle, minkä johdosta muodostui tarve uuden prototyypin toimittavalle sovellusprojektille.

4 Tavoitteiden toteutuminen

Luvussa kuvataan projektin tavoitteiden toteutumista ja tuloksia. Projektissa tuotetulle sovellukselle asetetuista tavoitteista ryhmä ehti toteuttaa kaikki pakollisiksi määritellyt vaatimukset sekä lähes kaikki tärkeiksi nähdyt vaatimukset. Myös projektille asetetut oppimistavoitteet toteutuivat.

4.1 Sovellukselle asetetut tavoitteet

Tilajaana toimivan Jyväskylän yliopiston tietotekniikan laitoksen tavoitteena oli kehittää lähdekoodien julkistamisjärjestelmä, jonka tulisi mahdollistaa koodin julkistaminen maailmalle, mutta toisaalta myös levittää tietoisuutta kehitetyistä ohjelmista oman yliopiston sisällä. Kehitettävän sovelluksen tavoitteena oli myös mahdollistaa yksityisen tilan luominen, jotta järjestelmää voi käyttää kehittämiseen ilman tarvetta julkaista kaikkea. Projektin ja sovelluksen tavoitteena oli myös yleisesti kannustaa aloittamaan versiohallinnan käyttöä.

Tärkeimmät tilaajan tavoitteet kohdistuivat käytön helppoon aloittamiseen ja yksityisen tilan mahdollistamiseen kehittämistä varten. Projektin kuluessa järjestelmälle syntyi paljon pienemmälle prioriteetille määriteltyjä vaatimuksia, kuten esimerkiksi tiedoston muokkaaminen WWW-selaimella sekä lähdekooditiedostosta keskustelemisen mahdollistaminen.

Prioriteetti	Yhteensä	Toteutetut	Toteuttamatta
Mandatory	11	11	0
Important	6	4	2
Useful	13	5	8
Left out	2	1	1

Taulukko 4.1: Toteutettujen ja toteuttamattomien tikettien lukumäärät prioriteeteittäin.

Suurin osa tärkeimmistä vaatimuksista oli selvillä projektin alusta asti. Esimerkiksi alustaksi valittu Gitorious kuitenkin aiheutti projektin edetessä pakolliseksi määritellyjä muutostarpeita. Yksi tällainen muutos oli tietovarastojen selaaminen, koska

Gitorious mahdollisti selaamisen vain projekteille, jonka alaisuudessa tietovarastot Gitoriousissa ovat.

Käytön aloittamisen helpottamiseksi muun muassa tietovaraston luontia Gitorious-sovelluksessa helpotettiin muokkaamalla olemassaolevia toimintoja. Lisäksi sovellus kytkettiin 19.4.2010 käyttämään kirjautumisessa Jyväskylän yliopiston Korppi-opintotietojärjestelmän käyttäjätunnuksia, mikä poisti kokonaan käytön aloituksessa vaaditun erillisen rekisteröitymisen.

Toteutettu järjestelmä kattaa tärkeimmät siihen kohdistuneet vaatimukset. Projektin tuloksena on kehityskelpoinen järjestelmä, jota voi jo sellaisenaan käyttää lähdekoodien julkistamiseen ja työkaluna ohjelmoinnin aikana. Sovelluksen toteuttaminen kuvataan tarkemmin sovellusraportissa [22].

Käyttöliittymän osalta Gitoriousiin ei tehty merkittäviä rakenteellisia muutoksia, mutta projektin aikana käyttöliittymiin tehtiin useita projektin aikana ilmenneisiin parannusehdotuksiin perustuvia käytettävyysskorjauksia. Uusien ominaisuuksien myötä Gitoriousiin lisättiin myös muutama täysin uusi käyttöliittymä.

Gitorious tarjosi sovellukselle asetetuista vaatimuksesta seuraavat:

- tietovaraston luonti ja hallinta WWW-käyttöliittymän kautta
- käyttöoikeuksien hallitseminen WWW-käyttöliittymän kautta
- tietovarastojen selaaminen ja niistä hakeminen
- sivuston yleisen aktiviteetin esittäminen
- tietovarastokohtaisen kuvauksen asettaminen.

Projektiryhmä toteutti sovellukseen uusina toimintoina tai muokkasi huomattavasti Gitoriousin osalta seuraavia:

- projektien ja tietovaraston näkyvyyksien asteittainen rajoittaminen
- Korppi-opintotietojärjestelmän käyttäjätunnuksilla kirjautuminen
- ohjattu uuden tietovaraston luonti
- selausnäkyminen tietovarastoille
- tietovaraston metatietojen tallentaminen tietovarastoon

- tietovaraston päivittäminen tiedoston tai paketin antamalla
- tietovaraston luonti ja hallinta WWW-käyttöliittymän kautta
- yleisiä käytettävyyssparannuksia
- sovelluksen ajossa olevan version tunnisteiden näyttäminen käyttäjille
- tietovaraston asettaminen peilaamaan ulkoista SVN- tai tiedostopaketti- tietovarastoa
- lisenssien asettaminen tietovastokohtaisesti projektikohtaisuuden sijaan
- projektin wikin käyttämisen mahdollistaminen projektin muiden tietovarastojen tapaan.

Tilaajan kanssa sovittiin jatkokehitykseen tavoitteina olevista ominaisuuksista:

- autentikoituminen Kerberosta käyttäen tietovarastojen päivittämisen yhteydessä
- selaimen kautta tapahtuvan päivittämisen mahdollistaminen ilman käyttäjälle lisättyä SSH-avainta
- tietovaraston yksittäisen version julkistamisen versiohallinnan kautta tallennetuista versiosta
- *merge requestien* hyväksymisen mahdollistaminen WWW-käyttöliittymällä
- tiedostojen muokkauksen mahdollistaminen WWW-käyttöliittymällä
- tietovaraston päivittäminen sähköpostilla
- lähdekooditiedostojen kommentointimahdollisuus
- lähdekoodin sertifiointi
- tietovarastokohtaiset tunnisteetkategoriat.

4.2 Sovelluksen jatkokehitys

Projektissa tuotettava YouSource-sovellus oli luonteeltaan prototyyppi, jonka kehittämiseksi kerättiin palautetta myös projektiorganisaation ulkopuolisilta esikäyttäjiltä. Projektin kuluessa oli selvää, ettei kaikkia ideoituja toiminnallisuuksia tulla toteuttamaan Verso-projektin aikana.

Verso-projekti toteutti YouSource-järjestelmään kaikki pakollisiksi määritellyt ja lähes kaikki tärkeiksi määritellyt ominaisuudet. Suurin osa poisjääneistä ominaisuuksista karsittiin pieneksi määritellyn prioriteetin takia, mutta esimerkiksi Kerberos-autentikoinnin toteuttaminen nähtiin liian suuritöiseksi tehtäväksi projektin loppuun.

Toteutetut ja toteuttamattomat ominaisuudet sekä ominaisuuksiksi hyväksymättömät ideat on kirjattu Trac-järjestelmään [29]. Trac-tiketit toimivat mahdollisena pohjana jatkokehitykselle. Projektiryhmästä Marko ja Tero jatkavat Verso-projektin loputtua jatkokehittämään sovellusta tietotekniikan laitokselle.

4.3 Oppimistavoitteet

Sovellusprojekti on tietotekniikan syventävien opintojen kurssi, jossa neljästä opiskelijasta muodostettu ryhmä toteuttaa tilaajalle ohjelmiston tietotekniikan laitoksen ohjauksessa. Kurssissa tutustutaan projektiluontoiseen toimintatapaan, ja sen tärkeimpiin tavoitteisiin kuuluu antaa ryhmän jäsenille kokemusta ryhmätyöstä, projektin läpiviennistä sekä erilaisista käytänteistä kirjallisessa ja suullisessa viestinnässä.

Oheiskurssien opetustapahtumissa Verso-ryhmä sai koulutusta projekti- ja ryhmätyöskentelystä, projektin johtamisesta ja hallinnasta, tekijänoikeuksista, sopimuksista ja käytettävyydestä.

Projektiviestintä IT-alalla -oheiskurssiin kuului sekä kirjoitus- että puheviestintää. Kirjoitusviestinnässä projektiryhmä paneutui virallisten dokumenttien kieli- ja ulkoasuvaatimukseen. Puheviestinnässä projektiryhmä harjoitteli kommunikointitaitoja ryhmän keskinäistä viestintää sekä esitystilanteita varten. Esitystilanteita varten harjoiteltiin pitämällä kaksi väliesittelyä, joissa projektiryhmä harjoitteli projektin loppuesittelyä varten.

Oheiskurssin opetussisältöön kuuluu myös katsaus sovelluksien käytettävyyteen. Meeri Mäntylä piti projektiryhmälle käytettävyysspäivän, jossa käytiin läpi yleisiä käytettävyyteen liittyviä seikkoja sekä harjoiteltiin käytettävyydestauksen pitämistä. Lopuksi Mäntylä koekäytti sovellusta ja kertoi huomioitaan, joista kirjattiin muistio [12].

4.4 Projektin kuluessa opituista tekniikoista

Verso-projektin jäsenet saivat Gitorious-sovellusta jatkokehittäessään kokemusta Ruby-ohjelmointikielestä, Ruby on Rails -ohjelmistokehyksestä sekä WWW-sovelluksen ylläpitämisestä projektin aikana. Tietokantana toimi MySQL 5.0 -tietokannan hallintajärjestelmä, ja projektin aikana ryhmäläiset oppivat muun muassa SQL-kieltä.

Projektiryhmä oppi projektin aikana käyttämään hajautettua versiohallintaa käyttämällä Git-versioohjelmistoa sekä sovelluksen kehittämiseen että projektin dokumenttien hallintaan. Ryhmä oppi myös avoimen lähdekoodin ohjelmistoprojekteihin liittyviä versiohallintakäytänteitä. Lisäksi oman sovelluksen käyttämiselle ja esikäyttöön tarjoamiselle projektin aikana edellytys oli, että ryhmä oppi kehittämään keskeneräisiä ominaisuuksia omissa haaroissaan versiohallinnassa, jotta päähaara on jatkuvasti otettavissa käyttöön.

Projektin vaatimuksia, kehitysideoita sekä löydettyjä virheitä ylläpidettiin projektin ajan Trac-projektinhallintasovelluksessa. Projektin aikana ryhmä oppi perustaidot yleisen projektinhallintatyökalun käytöstä.

Projektin aikana ryhmän jäsenet oppivat käyttämään Linux-työpöytäympäristöä sekä esikäyttöä varten hankittua Linux-virtuaalipalvelinympäristöä. Projektiryhmä oppi ylläpitämään virtuaalipalvelinta sovellukseen liittyvien palveluiden osalta itse. Ryhmä oppi myös toimimaan tietotekniikan laitoksen ATK-käytänteiden kanssa halutessaan muutoksia työpöytäkoneille esimerkiksi asennettavien sovellusten osalta.

4.5 Projektiin liittyvät dokumentit

Sovellustietovarasto sisältää YouSource-prototyypin lähdekoodin sekä Git-versiohallinnan.

Projektitietovarasto sisältää projektiin liittyvät dokumentit ja tiedostot sekä niiden Git-versiohallinnan.

Projektiryhmä toteutti lisäksi seuraavat julkiset suunnitelmat ja raportit:

Asennusohje	sisältää sovelluksen asennusohjeet.
Ajankäyttöraportti	sisältää ryhmän jäsenten kirjaamat työtunnit.
Esittelymateriaali	sisältävät väli- ja loppuesittelyn materiaalit.
Järjestelmätestaussuunnitelma	määrittelee sovelluksen toimivaksi toteamiseen vaaditut kohdat.
Järjestelmätestausraportit	kuvaavat kehitetyn sovelluksen järjestelmätestauksen tulokset.
Esikäyttäjien hyödyntämissuunnitelma	kuvaa, miten esikäyttäjiä käytetään projektissa sekä kuvaa käytettävyyssuunnitelmien läpiviennin.
Käytettävyyssuunnitelmat	sisältävät kahden käytettävyyssuunnitelman muistiot.
Projektiraportti	kuvaa projektin läpiviennin ja asetettujen tavoitteiden saavuttamista.
Projektisuunnitelma	kuvaa projektin tavoitteita, tehtäviä, aikataulua, yleisiä käytäntöjä ja riskien hallintaa.
Sovellusraportti	kuvaa toteutetun sovelluksen osat ja toiminnot sekä jatkokehitysideat.

Projektisuunnitelma jäädytettiin 12.4.2010, koska suunnitelman tekemisen ei enää katsottu edistävän projektin läpiviennin. Projektisuunnitelmassa oli valmiina Trac ja muiden käytänteiden kuvaus, projektin tavoitteet tuloksien ja oppimistavoitteiden osalta sekä kuvaus projektissa käytettävästä prosessimallista.

Projektisuunnitelmasta puuttui projektissa tuotettavan sovelluksen kuvaaminen, ja siinä oli vasta alustavasti kuvattu riskejä sekä tuntien jakautumista.

Edellä mainittujen dokumenttien lisäksi ryhmä laati seuraavat tulokset:

Itsearviointit	sisältävät ryhmän jäsenten arvioinnit omasta panoksesta, onnistumisesta ja oppimisesta.
KorppiLDAPin käyttökuvaus	kuvaava, miten projektissa tuotettu sovellus käyttää KorppiLDAPia.
Lisenssisopimus	sisältää jäsenten suostumuksen projektissa tuotetun ohjelmakoodin sijoittamisesta AGPLv3-lisenssin alaisuuteen.
Lähdekoodi	sisältää tuotetun lähdekoodin kommentteineen.
Palaverien dokumentit	sisältävät palaverien esityslistat ja pöytäkirjat.
Palavereiden esityskalvot	sisältävät palavereissa käsitellyt asiat tilakatsauksineen 4. palaverista alkaen.
Sähköpostiarkistot	sisältävät kaikki projektin sähköpostilistalla käydyt keskustelut ja esimerkiksi päivittäiset tilakatsaukset.

5 Organisaatio ja resurssit

Luvussa esitellään projektiorganisaatioon kuuluvat henkilöt, ryhmän käytössä olevat tilat, laitteet ja ohjelmistot sekä jäsenille järjestettävät perehdytykset.

5.1 Projektiorganisaatio

Verso-projektiryhmään kuului neljä Jyväskylän yliopiston tietotekniikan opiskelijaa. Tero Hänninen on 3. vuoden ja Marko Peltola 7. vuoden tietotekniikan opiskelija. Juho Nieminen ja Heikki Salo ovat 4. vuoden tietotekniikan opiskelijoita. Opiskelijoista Heikillä oli kokemusta WWW-sovelluksien kehittämisestä sekä ohjelmistoprojektissa toimimisesta Korppi-kehityksessä toimimisesta. Kellään ryhmäläisistä ei ennen projektia ollut kokemusta projektin läpiviennistä eikä suuresta osasta kehitysympäristöä. Koko ryhmällä oli vahvuutena hyvät sosiaaliset taidot sekä erinomaiset valmiudet omaksua uusia työkaluja ja tekniikoita.

Tilajana toimineen tietotekniikan laitoksen edustajina toimivat Paavo Nieminen, Tapani Tarvainen, Ville Tirronen ja Tero Tuovinen, joista Tirrosella oli määräysvalta tilaajaa koskevissa asioissa. Ryhmän vastaavana ohjaajana toimi Jukka-Pekka Santanen ja teknisenä ohjaajana toimi Antti-Juhani Kaijanaho.

Projektiryhmän työkoneiden ohjelmistojen ja ylläpidon hoiti Jyväskylän yliopiston ATK-lähituki, pääasiassa Santeri Lapinmäki. Projektiryhmän käytössä olleen virtuaalipalvelimen ylläpidosta vastasi Jyväskylän yliopiston tietohallintokeskuksen sovelluspalvelut, pääasiassa Harri Tuomi.

Lisäksi projektin aikana suoritettuna puhe- ja kirjoitusviestinnän kurssin aikana projektiryhmää auttoi sovellusprojekti kurssin ohessa järjestetyn kurssin opettajat Leena Peltomaa (kirjoitusviestintä) sekä Minna Koljonen (puheviestintä).

Graafinen suunnittelija Auri Kaihlavirta valmisti sovellukselle logokuvan ja määritteli värit, joiden avulla sovellukselle saatiin persoonallinen ilme.

Projektissa tuotettua sovellusta tarjottiin myös esikäyttöön, ja projekti teki näin ollen kevään aikana yhteistyötä parinkymmenen esikäyttäjän kanssa.

5.2 Projektin tilat ja laitteet

Projektiryhmän käytössä ollut huone AgC222.2 sijaitsi Agoran C-siivessä toisessa kerroksessa sovellusprojektien tiloissa. Huone tarjosi kevään ajan työskentelytilan neljälle projektilaisille sisältäen työasemat, työpöydät, tuolit, naulakon, kirjahyllyn sekä kaksi tussitaulua.

Projektiryhmän käytössä oli lisäksi sovellusprojektien kannettava tietokone, video-projektori ja sanelin sekä projektitilojen monitoimilaite. Projektiryhmän käytössä oli myös kokoustila AgC222.6, jossa myös pidettiin kaikki projektipalaverit.

5.3 Ohjelmointi- ja dokumentointityökalut

Ryhmän käytössä oleviin Fedora Core -tietokoneisiin oli ATK-lähituen toimesta asennettu palvelinohjelmistoina Apache, Git, MySQL sekä Ruby ja Ruby on Rails -ohjelmakirjastot, jotka mahdollistivat Gitorious-sovelluksen kehittämisen. Windows XP -tietokoneeseen oli ATK-tuelta pyydetty TortoiseGit- ohjelmisto versiohallintaa ja Microsoft Office 2003 ajankäytön merkitsemistä varten.

Huoneessa oli ryhmän käytössä neljä tietokonetta, joista kolmessa oli käyttöjärjestelmänä Linux Fedora Core 12 ja yhdessä Windows XP SP3 ryhmän jäsenten työtuntien kirjaamista varten.

Linux-tietokoneisiin oli projektia varten asennettu MySQL 5.0 -tietokantaohjelmisto, Apache-WWW-palvelin, Ruby-ohjelmatulkki sekä Ruby on Rails -sovelluskirjasto. Projektiryhmällä on lisäksi verkon kautta käyttöoikeus myös erilliseen testipalvelimeen *versotest.it.jyu.fi*, jonka käyttöjärjestelmänä oli Red Hat Enterprise Linux 5.0.

Projektiryhmä ei käyttänyt ohjelmointiin raskaita ohjelmointityökaluja- tai ympäristöjä. Ohjelmointi sekä dokumentointi suoritettiin pääasiassa käyttäen Notepad++-ohjelmaa (Windows XP -työasema) sekä Gedit- ja Vim-ohjelmia (Fedora Core -työasemat).

Työmäärien kirjaamiseen käytettiin Petri Heinosen kehittämää Excel-pohjaista ajan-ikäntöseurantasovellusta.

Projektiorganisaation käytössä oli myös Trac-sovellus, jota käytettiin sovelluksen vaatimusten ja projektin tehtävien hallintaan. Tracin käytössä noudatettuja käytäntöitä on tarkasteltu luvussa 10.

5.4 Luennot ja perehdytykset

Ohjelmointikielenä oli Ruby ja alustana Ruby on Rails, jotka eivät olleet ryhmän jäsenille ennestään tuttuja. Ryhmä tutki kirjallisuutta verkosta ja tilasi Santasen kautta käyttöönsä Agile Web Development with Rails (Ruby, Thomas, Heinemeier Hansson) -kirjan. Lisäksi Tarvainen lainasi projektin käyttöön Ruby on Rails Bible (Fisher) -kirjan.

Projektissa vaadittiin hyvää tuntemusta Git-versiohallinnasta, joka ei ollut ryhmäläisille entuudestaan tuttu. Tekninen ohjaaja Antti-Juhani Kaijanaho toimi asiantuntijana versiohallintaa liittyvissä kysymyksissä ja järjesti ryhmälle ongelmalähtöistä perehdytystä.

Projektissa toteutettun prototyypin ohjelmointiin tarvittiin tuntemusta Rubystä, Ruby on Railsista sekä sovelluksen pohjana toimivan Gitoriuksen toiminnasta. Projektiryhmä perehtyi Rubyyn ja Ruby on Railsiin omatoimisesti tutkimalla Internetissä saatavilla olevia ilmaisia oppaita. Gitoriuksen asentamiseen ja toimintaan projektiryhmä tutustui lähdekoodeihin perehtymällä sekä kysymällä apua Gitoriuksen kehitysyhteisöltä sähköpostilla ja IRC-kanavalla.

Jukka-Pekka Santanen piti luennon projektin hallinnasta ja läpiviennistä. Luennolla käsiteltiin myös ryhmän jäsenten keskinäistä viestintää.

Oheiskurssilla käytäviin asioihin kuuluvat

- kokous- ja neuvottelukäytänteet
- esittely ja esiintyminen
- kirjoitusviestintä
- projektin johtaminen ja hallinta
- käytettävyyden luennot ja ryhmätyöt
- tekijänoikeus ja sopimukset
- versiohallinta sekä
- kaksi väliesittelyä.

6 Yhteistyö Gitorious-yhteisön kanssa

Luvussa kuvataan projektin aikana toteutunutta yhteistyötä Gitorious-yhteisön kanssa. Projektiryhmä kommunikoi projektin aikana Gitorious-yhteisön kanssa pääasiassa Freenode-verkossa #gitorious-IRC-kanavan sekä Gitorious-sähköpostilistan [10] avulla.

6.1 Ongelmien ratkaiseminen

Gitorious-sovellus sisältää monia ohjelmakokonaisuuksia, ja sen asentaminen sisältää monia vaiheita. Myös sovellukseen liittyvien virhetilanteiden selvittäminen on välillä haastavaa. Gitorious-sovellukseen liittyvissä ongelmatilanteissa projektiryhmä on ensin yrittänyt itse ratkaista ongelman lähdekoodia tai Interetistä löytynyttä dokumentaatiota tutkimalla. Hankalissa tapauksissa projektiryhmä on kysynyt apua #gitorious-kanavalta, josta on usein saatu tarvittava apu.

Asennus- ja ohjelmointipulmissa kysymykset vähentyivät projektin alun jälkeen projektiryhmän oppiessa sovelluksesta ja sen ympäristöstä lisää. Projektiryhmä on kevään kuluessa myös neuvonut #gitorious-kanavalla muita.

6.2 Tulosten julkistaminen yhteisölle

Projektin tavoitteena oli alusta asti julkaista projektissa toteutettuja osia muulle yhteisölle. YouSource-sovellus on Gitoriousiin pohjautuessaan jo lisenssinsä puolesta avointa lähdekoodia, mutta avoimuuden lisäksi Gitoriousin päälle rakennettavat muutokset pidettiin mahdollisimman yhteensopivina alkuperäisen järjestelmän kanssa. Alkuperäisen järjestelmän henkeen toteutetuilla ja yhteensopivilla komponenteilla on parhaat odotukset päätyä osaksi alkuperäistä järjestelmää, Gitorious-mainlineä.

Alkuperäisen ohjelmiston osaksi saadut mahdolliset muokkaukset hyödyttävät kaikkia osapuolia. Etenkin Verson tuottamien ominaisuuksien saamisesta Gitoriousiin hyötyy ne kehittänyt tilaaja, sillä siten ominaisuuksien ylläpito ei ole enää yksin alkuperäisen kehittäjän vastuulla. Alun perinkinhän tavoitteena oli saada käyttöön mahdollisimman hyvin tarvetta vastaava järjestelmä.

Verso-projekti on lähettänyt Gitorious-alustaan muokkauspyyntöinä (engl. *merge request*) bugikorjauksia, joista 24.5.2010 mennessä varsinaiseen Gitorious-sovellukseen oli Gitoriousin pääkehittäjän Johan Sørensenin toimesta hyväksytty kolme. Lähetetyt korjaukset sisälsivät korjaukset käyttäjäprofiliin liittyvän avatar-kuvan poistoon, automaattisesti täydentyvien tekstikenttien korjaukset sekä salasanojen suodattamisen sovelluksen poikkeusten yhteydessä lähetyistä virheviesteistä.

Kehitettyjä ominaisuuksia ja buginkorjauksia lähetettiin muun yhteisön saataville vasta keväällä, minkä takia versiohallintaan liittyvissä käytänteissä havaitut puutteet ilmenivät vasta silloin. Versiohallintaan ja julkaisemiseen liittyviä ongelmia on kuvattu tarkemmin luvussa 9.2.

Projekttilaiset ovat lisäksi lähettäneet sähköpostitse huomioita Gitorious-sovelluksen parantamiseksi. Esimerkki onnistuneesta vuorovaikutuksesta oli Gitoriousin mainline-version ulkoasun vaihduttua 18.5.2010, kun projekttilaiset esittivät sekä IRC-kanavalle että postilistalle parannusehdotuksia siihen. Ulkoasun kehittänyt Ole Martin Kristiansen kiitti ehdotuksista ja kertoi toteuttaneensa yhden ja kirjanneen loput kehitettäväksi [28].

7 Käytänteet

Luvussa kuvataan projektissa käytettyjen käytänteiden toteutumista. Käytänteet pyrkivät ennenkaikkea varmistamaan laatua kaikilta osin. Sovellukseen keskittyvä laadunvarmistus on kuvattu myöhemmin luvussa 8. Käytänteisiin kuuluvat myös versiohallintaan liittyvät käytänteet, jotka ovat laajuutensa takia kuvattu omassa luvussaan 9.

7.1 Tiedotus

Projektiryhmän tiedotuksesta vastasi käsillä olevasta asiasta vastaava projektiryhmän jäsen tai projektipäällikkö.

Projektiryhmän jäsenten, tilaajan ja ohjaajien välinen tiedotus hoidettiin sähköpostilla käyttämällä sähköpostilistaa `verso@korppi.jyu.fi`. YouSource-sovelluksen esikäyttäjiä varten perustettiin oma sähköpostilista `yousource-users.group@korppi.jyu.fi`.

Projektiryhmän jäsenten välinen tiedotus hoidettiin sähköpostia ja IRC-kanavaa käyttämällä. Jäsenillä oli muiden sähköpostilistojen lisäksi oma sähköpostilista keskinäiseen viestinvaihtoon.

Projektin aikana projektiryhmä lähetti päivittäin tilakatsauksen kuluneesta päivästä. Katsaus sisälsi henkilöittäin koosteen tehdyistä asioista, vastaanulleista ongelmista sekä seuraavaksi toteutettavista asioista. Päivittäisen katsauksen lähetti projektipäällikkö tai projektipäällikön nimeämä ryhmäläinen projektipäällikön ollessa estynyt.

Projektin ajan Trac-järjestelmän muutoksista ja lisätyistä tiketeistä ohjautui projektin sähköpostilistalle tiedote. Tracin käyttöä projektissa on kuvattu tarkemmin luvussa 10.

7.2 Palaverit

Projektipalavereja pidettiin 1–2 viikon välein. Projektipalavereihin osallistuivat ryhmän jäsenet, ohjaajat ja tilaajan edustajat. Ensimmäisessä palaverissa [4] sovittiin palaverin olevan päätösvaltainen, kun projektiryhmästä ja tilaajista oli paikalla vähintään yksi edustaja sekä ohjaajista vastaava ohjaaja Santanen. Tilaajalla oli myös

mahdollisuus tarvittaessa nimittää ulkopuolinen edustaja palaveriin. Palaverit olivat laillisia, kun palaverikutsu ja esityslista olivat lähetetty vähintään vuorokautta ennen palaveria.

Palaverit avasi edellisen palaverin puheenjohtaja, minkä jälkeen projektiryhmä ehdotti keskuudestaan puheenjohtajaa ja sihteeriä. Projektiryhmä kierrätti puheenjohtajan ja sihteerin rooleja siten, että kukin toimi projektin aikana vähintään kahdesti puheenjohtajana ja sihteerinä. Palavereissa käytiin läpi kokouskutsun mukana lähetetty esityslista, johon kokoukseen osallistujilla oli mahdollisuus esittää tarvittaessa lisäyksiä esityslistaa hyväksyttäessä.

Toteutusvaiheiden ajan palavereiden tärkein sisältö oli edellisen toteutusvaiheen tuloksien hyväksyminen ja seuraavassa vaiheessa toteutettavien toiminnallisuuksien valitseminen ja kiinnittäminen.

Edellisen palaverin pöytäkirja oli lähetetty sähköpostilistalle tarkistettavaksi etukäteen, joten palavereissa voitiin käydä läpi edellinen palaveri vain päätöksien osalta. Edellisen palaverin pöytäkirja voitiin hyväksyä tai se voitiin hyväksyä muutoksin. 4. palaverista lähtien palavereiden runkona oli projektiryhmän laatima kalvoesitys, joka heijastettiin videoprojektorilla nähtäville.

Palavereiden jälkeen sihteeri laati palaverista pöytäkirjan, joka oli ensin projektiryhmän hyväksyttävänä, minkä jälkeen se lähetettiin projektiroganisaatiolle sekä kirjoitusviestinnän opettaja Leena Peltomaalle tarkistettavaksi.

7.3 Lähdekoodin käytänteet

Ohjelmoidessa noudatettiin ensimmäisen palaverin [4] mukaisesti Ruby-kielen [11] Ruby on Rails -ohjelmistokehyksen ohjelmointityyliä sekä Gitorious-ohjelmiston ohjelmointikäytänteitä [11]. Ohjelmakomponentit pyrittiin pitämään mahdollisimman yhteensopivana Gitorious-pääprojektin kanssa. Tavoitteena oli tuottaa mahdollisimman monesta Gitoriousiin projektia varten tehdystä muokkauksesta muokauspyyntö (engl. *merge request*) Gitorious-pääprojektiin.

Lähdekoodiesimerkki:

```
class Repository < ActiveRecord::Base
  include ActiveMessaging::MessageSender
```

```
...

def can_view?(a_user)
  if REPO_VIEWABLE_EVERYONE
    return true
  else
    return viewer?(a_user)
  end
end
end
...

end
```

Kehityksessä käytetyt käytänteet ovat tarkemmin kuvattu sovellusraportissa [22].

7.4 Dokumentoinnin käytänteet

Sovellukseen liittyvät dokumentit kirjoitettiin englanniksi ja projektiin liittyvät dokumentit suomeksi. Englanninkielisissä dokumenteissa käytettiin amerikanenglantia.

7.5 Julkistettujen dokumenttiedostojen versionumerointi

Dokumenteissa käytettiin kolmitasoista versionumerointia ensimmäisen palaverin [4] mukaisesti. Ensimmäinen ryhmän jäsenien ulkopuolelle julkistettu versio oli 0.1. Ryhmän sisäiseen käyttöön tarkoitettuja versionumerot kasvatettiin 0.0.1:llä, ohjaajalle, kirjoitusviestinnän opettajalle ja tilaajalle versionumerot kasvatettiin 0.1:llä. Dokumentin ensimmäinen hyväksytty versio oli 1.0.0. Dokumenttien versionumerointi toteutui suunnitellusti.

7.6 Dokumenttien hakemistorakenne

Dokumenttitietovaraston hakemistorakenne oli projektin WWW-sivuilla sekä CD-levyillä seuraavanlainen:

```
.
|-- application
|   |-- application_report
|   |-- pics
|   |-- requirement_specification
|   |-- solutions
|   |-- system_test_plan
|   `-- wishlist
`-- project
    |-- esittelyt
    |   |-- loppuesittely
    |   |-- valiesittely1
    |   `-- valiesittely2
    |-- katselmoinnit
    |-- kaytettavyystestaukset
    |-- palaveriesitykset
    |   |-- palaveri4
    |   |-- palaveri5
    |   |-- palaveri6
    |   |-- palaveri7
    |   |-- palaveri8
    |   `-- palaveri9
    |-- palaverit
    |-- projektiraportti
    `-- projektisuunnitelma
```

7.7 Tulosten koostaminen

Verso-projektin kehitystyö sekä projektitiedostojen että ohjelmiston osalta on näkyvillä projektin päätyttyessä osoitteissa

- <http://sovellusprojektit.it.jyu.fi/verso/> sekä
- <http://versotest.it.jyu.fi/verso/>, testipalvelin.

Projektin aikana syntynyt *sähköinen materiaali tallennetaan lisäksi CD:lle*, josta valmistetaan kopio tilaajalle sekä projektikansioon. Sähköinen materiaali pitää sisälleen projektitiedostojen sekä ohjelmiston tietovarastojen uusimmat versiot, tietovarastojen versiohistorian, Trac-järjestelmän tietoineen ja sähköpostiarkistot. CD:ltä löytyvä sähköinen materiaali on saatavilla myös Verso-projektin <http://sovellusprojektit.it.jyu.fi/verso/>-sivuston kautta. XXX: sähköpostiarkisto varmaankin sivuille kans, sehän on julkinen myös? FIXME: tarkista maininta Markon tekemistä sivuista.

Lisäksi projektissa valmistetuista asiakirjoista koostetaan **kansio**, johon tulostetaan lisäksi projektin sähköpostiarkistot. Lisäksi kansioista löytyy kappale allekirjoitetusta **lisenssisopimuksesta**, projektin väliesittelyistä saadut palautteet sekä projektin arviointiin sekä kurssin että tilaajan osalta liittyvät lausunnot.

8 Sovellukseen liittyvä laadunvarmistus

Luvussa keskitytään sovelluksen laadun varmistamiseen ja laadunvarmistuksen toteutumiseen.

Projektiin ei osin sen prototyypiluonteen vuoksi ja osin kesken jääneen projektisuunnitelman vuoksi suunniteltu kattavaa testausta. Tilaaja vaati projektin alusta lähtien esikäyttäjien käyttämistä, mutta toisaalta esimerkiksi järjestelmätestaus suunniteltiin täysin projektisuunnitelman kehittämisen keskeyttämisen jälkeen.

8.1 Integraatiotestaus

Sovelluksessa käytettiin versiohallintaa siten, että keskeneräinen koodi pidettiin erillään varsinaisesta päähaaran (engl. *master branch*) ohjelmakoodista, kunnes kehittäjä totesi sen olevan valmis esikäytettäväksi. Versiohallinnan käytänteistä lisää kappaleessa 9.

Käytännössä toteuttaessaan ominaisuutta sekä sen toteuttamisen jälkeen kehittäjä varmisti toteuttamansa ominaisuuden toimimisen omalla kehityspalvelimellaan osana sovellusta ennen sen siirtämistä osaksi varsinaista sovelluskoodia. Kehittäjä testasi kehittämänsä toiminnon lisäksi ne paikat, joihin arveli ominaisuuden aiheuttaman muutoksen vaikuttavan. Ominaisuutta käyttöönottaessa ei tehty raskasta järjestelmätestausta, vaan kehittäjän oman mielipiteen jälkeen koodi siirtyi projektiorganisaation ja esikäyttäjien käyttöön.

8.2 Automaattiset poikkeustiedotteet

Gitorious-sovellus mahdollisti automaattisten poikkeustilanteiden raportoinnin. Käytännössä aina, kun esikäytössä olleessa sovelluksessa tapahtui poikkeus, siitä lähti sähköpostiviesti koko projektiryhmälle. Näin sovellukseen jäämien virheiden löytäminen ei ulkopuolistenkaan esikäyttäjien puolesta nojannu ilmoitusahkeruuteen, vaan virhetilanteesta ja siihen johtaneesta sivupyynnöstä saatiin aina tieto.

Poikkeuksen tapahduttua ryhmä kommunikoi keskenään, miten tilanteeseen oli tarpeen reagoida. Sovellus tuottaa lisäksi viestejä kymmenkuntaan eri lokitiedostoon, josta oli usein löydettävissä lisää tietoa virhetilanteen toistamiseksi kehitystä varten.

8.3 Esikäyttäjien hyödyntäminen

Projektin aikana sovellusta päästettiin käyttämään parikymmentä esikäyttäjää, joilta pyydettiin palautetta sovelluksen ominaisuuksista ja käytettävyydestä. Esikäyttäjien hyödyntämisestä laadittiin erillinen dokumentti "Suunnitelma esikäyttäjien hyödyntämisestä" [26].

Tilaaajan halusi ottaa projektiorganisaation ulkopuolisia jäseniä esikäyttäjiksi mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Esikäytön toteuttamisesta laaditun suunnitelman valmistuminen kuitenkin venyi siihen esitettyjen parannusehdotusten vuoksi usean projektipalaverin ajan. Yli kuukauden jälkeen siitä, kun projektiryhmä aloitti oman käytön, suunnitelma hyväksyttiin ja YouSource-sovellus tarjottiin esikäytettäväksi 30.3.2010.

Palvelimen `versotest.it.jyu.fi` verkkokonfiguraatio salli pääsyn vain tiettyihin Jyväskylän yliopiston tietotekniikan laitoksen projekti- sekä henkilökuntatiloihin. Tämä esti käytännössä täysin opiskelijoiden hyödyntämisen esikäytössä. Sovellus avattiin koko Jyväskylän yliopiston verkkoon 13.4.2010, projektiryhmän oman käytön alkamisesta noin 7 viikkoa myöhemmin. Avaus mahdollisti viimein opiskelijoiden sekä kotoaan esikäyttävien tutkijoiden käytön.

Projektiorganisaation ulkopuolinen esikäyttö jäi Verso-projektin osalta vähäiseksi. Sovellukseen kirjautui projektin aikana noin 30 projektiorganisaation ulkopuolista käyttäjää, joista vain harva loi sovellukseen omia tietovarastoja. Myös esikäyttäjien viestintään varattu sähköpostilista `yousource-users.group@korppi.jyu.fi` jäi lähes täysin yksipuoleiseksi projektiryhmän tiedotuskanavaksi.

On hankala sanoa, olisivatko aiempi verkosta pääsyn helpottaminen ja 19.4.2010 julkistetun Korppi-tunnuksilla tapahtuvan kirjautumisen julkistaminen aiemmin vaikuttaneet ratkaisevasti esikäyttöön. `versotest.it.jyu.fi`-palvelimelle ei vielä projektin jälkeenkään pääse Jyväskylän yliopiston verkon ulkopuolelta, joten varsinaista omien lähdekoodien julkistamista esikäyttäjä ei voi vielä tehdä. Näin ollen voi olla, että houkutus käyttää voisi kasvaa palvelun virallisen julkaisemisen ja saataville asettamisen jälkeen.

8.4 Järjestelmätestaukset

Tero Hänninen laati YouSource-sovelluksen järjestelmätestaussuunnitelman [23], joka määrittelee järjestelmän toimintojen hyväksymiskriteerit kohdittain.

YouSource-sovelluksen version `verso-project-rc1` -järjestelmätestauksessa saatiin kiinni yksi virhe, joka korjattiin sovellukseen ennen sen lopullista versiota.

Ensimmäisessä sovelluksen RC1-version järjestelmätestauksessa [24] löydettiin kaksi projektissa tuotettuun näkyvyyksien säätelyyn liittyvää virhettä sekä SVN-peilaukseen liittyvä virhe. Näkyvyysvirheet olivat korjattuna sovelluksen RC2-version järjestelmätestauksessa [25], jossa SVN-peilaukseen liittyvä ongelma jätettiin jatkokehityksessä ratkaistavaksi.

8.5 Käytettävyyispäivä

Meeri Mäntylä piti projektille käytettävyyслуennon 29.3.2010. Luennolla käsiteltiin sovelluksen käytettävyyteen liittyviä kriteerejä ja toteutettiin ryhmätyönä käytettävyystestaus, mikä toimi hyvänä harjoituksena myöhemmin toteutetuille käytettävyystestauksille.

Luennon lisäksi Mäntylä kävi läpi YouSource-sovellusta ja nosti esiin havaitsemiaan seikkoja. Selkeitä käytettävyysspuutteita kirjattiin tiketeiksi, minkä lisäksi käytettävyyspäivästä tehtiin kokonaisuudessaan muistio [12].

8.6 Käytettävyystestaukset

Verso-projekti suoritti YouSource-sovelluksen käytön aloittamiseen liittyvistä toimituksista kaksi käytettävyystestausta, joissa käytettiin tilaajan nimeämiä testihenkilöitä. Käytettävyystestauksissa esille nousee asiat kirjattiin muistioiksi ja tiketeiksi, minkä lisäksi niiden yleiset huomiot käytiin läpi projektipalaverissa. Ensimmäisestä [13] ja toisesta [14] käytettävyystestauksesta laaditut muistiot löytyvät projektin dokumentaatiosta.

8.7 Koodinkatselmoinnit

Sovellusprojekti-kurssiin kuuluu luonnostaan sovelluksen koodinkatselmoiteja, joita pidettiin kaksi.

Projekti asetti vieraan kielen Rubyn ja sovelluskehityksensä Ruby on Railsin osalta haasteita sekä projektiryhmälle että tekniselle ohjaajalle, koska molemmille osapuolille nämä olivat entuudestaan vieraita. Projektin tekninen ohjaaja Antti-Juhani Kaijanaho oli projektia varten tutustunut Rubyyn ja Ruby on Railsiin ja pystyi koodinkatselmoinneissa nostamaan huomioissaan myös monia kielen ja sovelluskehityksen käytänteisiin liittyviä seikkoja.

Koska projekti käytti järjestelmän pohjana valmista Gitorious-sovellusta, niin sanottu kaikkia projektin tuottamaa lähdekoodia ei katselmoinneissa voitu käydä läpi. Ryhmä valitsi katselmoinneissa läpikäytävät ohjelmaosiot niiden tärkeyden ja valmiusasteen perusteella.

Sekä ensimmäisestä [2] että toisesta [3] katselmoinnista on muistiot, jotka löytyvät projektikansiosta liitteenä. Kaijanaho lähetti lisäksi 2. katselmoinnin jälkeen huomionsa lähdekoodista [27] projektin sähköpostilistalle.

8.8 Pariohjelmointi

Verso-projektissa käytettiin ohjelmoinnin yhteydessä välillä pariohjelmointia. Pariohjelmointia varten ei kuitenkaan kehitetty tai tarvittu selkeitä käytänteitä, sillä projektissa oli paikalla yhtäaikaisesti korkeintaan kolme kehittäjää projektipäällikön lisäksi. Kolmen kehittäjän lisäksi etenkin edeltävän palaverin sihteerillä oli kehitystehtävien ohessa dokumentointityötä, jolloin toisinaan neljästäänkin työskennellessä kehitystä teki korkeintaan kaksi.

Käytännössä projektissa ohjelmointiin parityönä vaativat ja paljon tutkimista vaativat kokonaisuudet. Parin käyttö haastavissa tilanteissa vaikutti auttavan ratkaisutapojen hahmottelemisessa paljonkin, minkä lisäksi se pitkälti esti turhauttavista ohjelmointiosuuksista yksin kärsimisen, vähensi virheiden jäämistä ohjelmakoodiin ja levitti automaattisesti tietoutta ohjelmakoodiin tehtävistä muutoksista muulle ryhmälle. Vastavuoroisesti triviaalimmat kehitystehtävät toteutettiin usein yksin ohjelmoiden, mikä toisaalta mahdollisti joidenkin ominaisuuksien kehityksen henkilöitymisen projektissa. Henkilöitymisestä ei kuitenkaan muodostunut ongelmaa,

koska projektiryhmä näki pääsääntöisesti toisiaan monen tunnin ajan ja tieto vaihtui projektihuoneessa helposti.

9 Versiohallinnan käyttö

Luvussa kuvataan suunniteltua ja toteutunutta versiohallinnan käyttöä projektissa. Versiohallinta on ollut monella tavalla tärkeä osa Verso-projektin kehitystyötä sekä oppimiskokemusta.

Kesken jääneessä projektisuunnitelmassa kuvattiin projektissa käytetyt versiohallintakäytänteet, jotka vastasivat hyvin toteutunutta. Kuitenkin, kuten projektiryhmä myöhemmin huomasi tarjotessaan ominaisuuksia muille kehittäjille, suunnitelma olisi voinut olla monella tavalla parempi.

Toteutuneet tavat käyttää versiohallintaa toimivat kuitenkin Verso-projektin ajan hienosti. Koska versiohallinnan käyttö oli valtaosalle projektiryhmästä vierasta, on todettava, että oppimisen kannalta Verso-projekti oli erittäin hyödyllinen. Myös havaittujen ongelmien korjaaminen on mahdollista ja pakottaa opettelemaan edelleen uusia menetelmiä.

9.1 Suunnitellut käytänteet

Sovellukseen liittyvä lähdekoodi tallennettiin **Git-versiohallintaan**. Sovellusta kehitettiin omaan tietovarastoonsa ja projektin dokumentteja, kuten muistioita, palaverien pöytäkirjoja, väliesittelymateriaaleja omaan tietovarastoonsa. Väliaikaishaaroja (engl. *topic branch*) käytettiin sekä projektitietovarastossa että etenkin sovelluksen tietovarastossa. Väliaikaishaara sisälsi esimerkiksi tiettyyn ominaisuuteen tai asiakokonaisuuteen (kuten tiettyyn pöytäkirjaan) liittyvät päivitykset.

Sovelluksen kehityksen kannalta **haarojen käyttäminen** oli tärkeää, koska sovelluksen päähaara oli yhtä aikaa julkaisuhaara esikäyttöä varten. Epävakaa ohjelmakoodi oli pidettävä omissa haaroissaan sen koekäyttöön valmistumiseen asti. Kun sovellukseen liittyvä ominaisuus valmistui, sen haara yhdistettiin (engl. *merge*) päähaaraan (engl. *master branch*) ja ominaisuuden historian sisältävä haara jätetään versiohallintaan. Ominaisuuksien tarjoamisen Gitorious-sovellukselle ajateltiin olevan helpompaa, kun projektissa tuotettavien ominaisuuksien haarat olisivat lähdekoodia tarjotessa tallessa ja erillään muusta ohjelmakoodista.

Projektin ajan käytetty **haarojenkäyttöstrategia** (engl. *branching strategy*) toimi projektin oman kehityksen tarpeisiin hienosti. Vasta toukokuussa tehdessään yhdistä-

mispyyntöjä (engl. *merge request*) projektiryhmä huomasi puutteita haarojenkäyttöstrategiassaan, jotka tekivät muokkauspyyntöjen lähettämistä alkuperäiseen sovellukseen haastavaa.

9.2 Havaitut puutteet

Vaikka käytetty menetelmä suurempien ominaisuuksien pitämisestä erillään päähaarasta toimi projektin ajan, projektiryhmä huomasi projektin päättyessä, että haarojen kanssa olisi pitänyt olla huomattavasti tarkempi.

YouSource-sovelluksen **kehitys tehtiin Gitorious-sovelluksen kantaversioon** (engl. *mainline*) **päähaaran päälle** lisäten siihen omia muutoksiaan ja yhdistäen (engl. *merge*) siihen kantaversioon päähaarassa tapahtuneet muutokset. Verso-projektin kehittämät ominaisuudet kehitettiin tämän yhdistetyn päähaaran päälle.

Kuitenkin, ominaisuuksien tarjoamista varten olisi ollut parempi pohjata kehitys **täysin koskemattomaan Gitorious-sovelluksen päähaaraan**, jonka päälle muutokset olisi pohjattu. Näin omat muutokset, ominaisuudet ja korjaukset, olisivat olleet suoraan yhteensopivia alkuperäisen Gitorious-kantaversioon ja monien sen kloonien kanssa.

YouSource-sovelluksen logo, omat tekstit ja pienet käyttöliittymämuutokset olisi lisäksi pitänyt pitää muiden ominaisuuksien tavoin haarassa, jota pidetään yhteensopivana Gitorious-kantaversioon päähaaran kanssa.

Lisäksi kevään alussa **yhdistämispyyntöjen tekemiseen ei perehdytty käytännössä**. Sen tehdessä olisi selvinnyt, että itse asiassa jokainen yhdistämispyyntö arvoinen muokkaus tai korjaus kannattaisi pitää omassa haarassaan. Näin ollen Verso-projektin aikana tarvittujen haarojen määrä olisi kasvanut merkittävästi nykyisestä noin kymmenestä moniin kymmeneen. Sopivalla nimeämiskäytännöllä tämä ei kuitenkaan olisi ollut ongelma. Haarojen tekeminen ei varsinaisesti ole yleinen vaatimus, mutta Gitorious-sovelluksessa yhdistämispyyntöjen tekeminen olisi siten helppoa, koska yhdistämispyyntötoiminto ei mahdollista vain tiettyjen muokkauksien (engl. *commit*) poimimista (engl. *cherry pick*).

Yleinen ongelma versiohallinnan käytössä ovat **toisistaan riippuvat ominaisuudet**, joiden toteuttamisen kanssa tilanne on samankaltainen kuin niiden työajankirjaukseenkin liittyen. Ohjelmoidessa toteutettu toiminnallisuus on mahdollisesti vaatinut jonkin ongelman korjaamista tai toisen toiminnallisuuden kehittämistä ennen työn

alla olleen toiminnallisuuden toteuttamista. Kun työn alla ollut toiminnallisuus valmistuu, siihen liittyvät muokkaukset pitäisi lähettää versiohallintaan kuin toimintoa varten kehitetyt toiminnallisuudet olisi kehitetty ensin ja lähettää työn alla ollut toiminnallisuus vasta sitten.

Selkeiden muutoksien lähettämisestä on kuitenkin joissain tilanteissa työstä pitää kiinni. Riskinä kuitenkin on, että versiohistoriaan päätyy **useita toimintoja sisältäviä committeja**. Työn alla ollut ominaisuus on mahdollisesti vaatinut korjauksia muissa haaroissa kehitettyihin toimintoihin, ja muutoksien lähettäminen oikein vaatisi niiden synkronointia, mikä voi olla työstä. Kuitenkin, muutoksien jakamiseen käytetty työ niitä lähettäessä on kevyempi kuin muutoksien jakaminen myöhemmin osiin.

Muokkausviesteihin (engl. *commit message*) olisi ollut hyödyllistä kirjoittaa viestin alkuun työn alla olleen Trac-tiketin numero. Tämä olisi ensinnäkin auttanut YouSource-tietovaraston jälkikäteen tehtyä muokkausta, josta lisää kappaleessa 9.4. Lisäksi käytänne tikettinumeron lisäämisestä olisi osaltaan auttanut varmistamaan, että muokattavasta asiasta on tehty Trac-tiketti. Tämä käytänne ei kuitenkaan tullut projekti-ryhmälle ennen toukokuuta mieleen, eikä projektihallintasovelluksen käyttämiseen sovellusprojekteissa ole valmiita käytänteitä, koska näin sovellusten käyttö projekteissa on toistaiseksi vapaaehtoista ja harvinaista.

Ryhmä teki myös muutaman **selkeän virheen**. Esimerkiksi kun tietyn toiminnon kehityshaaran kehittämistä varten tarvittiin jokin tuore muutos päähaarasta, joka ei siis automaattisesti näy kehityshaarassa, muutos otettiin kehityshaaraan yhdistämällä siihen päähaaraan tehdyt muutokset. Tilanne olisi *ehdottomasti* pitänyt ratkaista siirtämällä kehityshaara alkamaan uudesta alkupisteestä (engl. *rebase*), jotta kehityshaaraan ei päätyisi ylimääräisiä muutoksia.

9.3 Soveltuvampi haarojenkäyttöstrategia

Idea soveltuvasta haarojenkäyttöstrategiasta syntyi toukokuussa. Kuten edellä kuvattiin, Gitorious-kantasovellus olisi pitänyt pitää erillään kaikesta omasta kehityksestä ja kehittää toiminnallisuudet ja korjaukset sen päälle. Haaroja tulee mahdollisesti paljon, mutta sopivilla nimeämiskäytänteillä ne pysyvät hallittavissa. Vaikka pa nimeämällä ne `fix/` ja `feature/` -alkuisesti ja mahdollisesti lisäämällä niihin Trac-tiketin numeron pääsisi nimeämiskäytänteissä jo pitkälle.

Omat sovelluksen personoinnit (engl. *customization*) olisi pitänyt pitää ominaisuuksien tavoin omassa haarassaan.

Tärkeintä olisi **koota erillisistä haaroista koostuva oma sovellus omaan haaraan** käyttöä varten. Nykyisen "YouSource-tietovaraston" sijaan olisi parempi olla YouSource vain yhtenä haarana Gitorious-kantasovellukseen pohjautuvassa tietovarastossa. Haara voi yhtä hyvin olla palvelimen nimi, etenkin jos personointeja halutaan jatkossa erilaisia.

Myös edellä kuvattu haarojenkäyttöstrategia **asettaa haasteita**. Kehityksen tapahtuessa jatkuvasti ylläpidettävissä haaroissa, niitä pitää toisinaan esimerkiksi synkronoida alkavaksi uudemmassa pisteestä Gitorious-kantasovelluksen päähaarasta. Tämän tekeminen vaatii sovitut käytänteet kehittäjien keskuudessa, sillä hallitsematon kehityshaaran alkupisteen siirtäminen voi johtaa vaikeuksiin muiden kehittäjien synkronoidessa tietovarastoaan.

9.4 Tietovaraston rakenteen jatkokehitys

Koska YouSource-sovelluksen kannalta on hyödyllistä tarjota ominaisuuksista yhdistämispyyntöjä, ominaisuuksien "perkaamista" Gitorious-kantasovelluksen päähaaran päälle rakentuvaksi kannattaa jatkaa. Verso-projektin aikana sitä ehdittiin neljän korjauksen osalta jo tekemään, joiden pohjalta tehdyistä muutospyyntöistä kolme hyväksyttiin projektin aikana osaksi Gitorious-kantasovellusta.

Haaroja muokatessa on tärkeää, että **muokkauksien kuvauksissa** kerrotaan selkeästi, mitä toiminnallisuutta muokkaus koskee. Projektiryhmä on projektin aikana valvonut omatoimisesti muokkausviestien sisältöä ja kuvaavuutta, mikä auttaa muun muassa versiohistoriaa jälkeinpäin muokatessa suuresti.

10 Trac-käytänteet

Projektissa käytettiin vaatimusmäärittelyn hallintaan Trac-ohjelmistoa. Koska erillistä vikojenseurantaohjelmistoa (engl. *bugtracker*) ei käytetty, projektiryhmän ja tilaajan välisen tehtävähallinnan lisäksi Traciin kirjattiin myös käyttäjien kautta tulevat vikailmoitukset ja toiveet.

Trac-sovellusta käytettiin pääosin projektisuunnitelman [18] kuvaamalla tavalla, mutta Trac osoittautui myös joiltain osin puutteelliseksi. Projektin aikana havaitut puutteet olivat pääasiassa käytettävyyssongelmia.

10.1 Käyttöoikeudet

Verso-projektin Tracin selaamiseen ei vaadittu kirjautumista, mutta muokkaaminen oli mahdollista vain luvussa 5.1 mainituille projektiorganisaation jäsenille.

Avoin pääsy antoi mahdollisuuden selata tehtäviä myös esikäyttäjille ja muille projektista kiinnostuneille. Projektiorganisaation ulkopuolisen ilmoittajan kanssa yhteyttä pitäessä voitiin viitata suoraan Tracin tiketteihin.

10.2 Kirjoitusasu ja otsikot

Tracia ei käytetty koko Verso-projektin tehtävien hallintaan, vaan ainoastaan siinä tuotettavan YouSource-sovelluksen ja sen esikäyttöä varten pystytetyn asennuksen tehtävien osalta. Pääsääntönä oli, että mikäli tehtävä tai idea liittyy sovellukseen, sen sai kirjata Traciin. Kuten muissakin sovellukseen liittyvissä dokumenteissa, Tracissa käytettiin kirjauskielenä englantia.

Tiketin **tiivistelmäksi** (engl. *summary*) tiketin lisääjä kirjasi mahdollisimman yksiselitteisen kuvauksen, koska tiivistelmä toimi tiketin otsikkona. Selkeän otsikon avulla tiketti löytyi tikettilistoista ja sähköpostikansioista helpommin.

Tiketin **kuvausta** (engl. *summary*) käytettiin selvittämään tarkemmin tiketissä käsiteltävä asia. Kuvaukseen pystyi kirjaamaan esimerkiksi tikettiin liittyviä kehitysratkaisuja tai sovellukseen lisättäviä tekstejä.

Tiketin luominen oli samalla pienimuotoinen keskustelunavaus tiketissä kuvattuun tehtävään liittyen. Tiketin **kommenteissa** (engl. *comment*) oli mahdollista kysyä tarkennuksia tehtävään liittyen, minkä perusteella sen lisääjä pystyi esimerkiksi muokkaamaan tiketin kuvausta tarkemmaksi.

Tikettien **otsikot eivät olleet muuttumattomia**. Mikäli tiketin otsikko ei kuvannut siinä käsiteltäviä asioita kyllin selkeästi, kaikilla projektiorganisaatioon kuuluvilla oli mahdollisuus muokata sitä paremmaksi. Tikettien vanha otsikko jäi tikettiin talteen, joten vaatimuksiin liittyvällä informaatiolla ei ollut mahdollisuutta hukkoa tässä yhteydessä.

Otsikkoja muokatessa on vaarana, ettei otsikko enää muokkauksen jälkeen kuvannut tilaajan hyväksymää asiaa. Tämä riski ei kuitenkaan ollut projektissa todellinen, koska tiketit toimivat pääosin muistin tukena palavereissa käsitellyistä asioista, ja ne tarkastettiin ennen toteutusvaiheiden aloittamista palavereissa.

10.3 Sähköposti ja tiketit

Trac-tiketteihin merkittiin cc-kenttään eli muutosilmoitusten vastaanottajaksi projektiorganisaation sähköpostilista. Lisäksi, jos ilmoitus tulee projektiorganisaation ulkopuolelta (esimerkiksi esikäyttäjiltä) jakelulistaan lisättiin ilmoittajan sähköpostiosoite, jotta ilmoittaja pysyi ajantasalla tehtävään liittyvistä muutoksista.

Muutosilmoitusten lähettäminen projektilistalle nähtiin tarpeelliseksi, jotta tilaaja, projektiryhmä ja ohjaajat saavat automaattisesti tiedon muutoksista. On vaikea sanoa, olivatko sähköposti-ilmoitukset lopulta hyödyllisiä, sillä muutosilmoitus lähti kaikista muutoksista. Tikettien muutoksien tekeminen oli pitkälle käsityötä parempien toimintojen puuttuessa ja kustakin muutoksesta lähti erikseen ilmoitus, vaikkei se tiketin sisältöön vaikuttanutkaan. Jos projektin päättyessä haluaisi esimerkiksi vaihtaa versionumeron kaikkiin tiketteihin, jonka siis joutuisi tekemään käsin kaikille tiketeille erikseen, lähtisi tästä toimenpiteestä lähes **150 sähköpostia ilman viestinnällistä hyötyä**.

10.4 Tikettityypit

Projektisuunnitelmassa ?? kuvatut tikettityypit osoittautuivat käyttökelpoisiksi, ja projekti toteutui pitkälti niitä käyttäen. Trac-sovellus asetti kuitenkin haasteita tikkettien keskinäisten suhteiden ylläpitoon.

Tikettityyppi	Omistaja	Kuvaus
Feature	Tilaaja	Sovellukseen hyväksytty ominaisuus.
Chore	Tilaaja	Projektiryhmällä teetetty muu tehtävä.
Wish	Kuka tahansa	Kehitysidea tai muu toive.
Bug	Kuka tahansa	Sovelluksesta löytynyt vika.
task	Projektiryhmä	Pieni kehitystehtävä.

Taulukko 10.1: Trac-tikkettien tyypit.

Taulukossa 10.1 on kuvattu erilaiset Tracissa käytetyt tikettityypit. Taulukon termillä omistaja tarkoitetaan sitä tahoa, jonka kommunikointivälineeksi tikettityyppi oli tarkoitettu.

Verso-projektin Traciin oli järjestetty lukuoikeus kaikille, mutta tietojen muokkaamiseen olivat oikeutettuja vain projektiorganisaatioon kuuluvat käyttäjät. Kehitysideoita ja bugeja tuli kuitenkin myös projektiorganisaation ulkopuolelta. Omistajalla "Kuka tahansa" tarkoitetaan kenen tahansa lähettämää huomiota, jonka vastaanottaja projektiorganisaatiossa teki siitä tiketin.

10.5 Prioriteetit

Projektisuunnitelmassa [18] kuvatut tikkettien prioriteetit olivat kaikki käytössä, ja projekti toteutui ilman suuria muutoksia niihin.

Prioriteetit (engl. *priorityt*) ovat tarkoitettu käytettäväksi Feature-tyyppisten tikkettien kanssa, muiden tikkettityyppien kanssa niitä käytettiin suuntaa antavana lisätietona. Prioriteetti ei suoraan liity ominaisuuden kehitetyksi tulemiseen Verso-projektissa, vaan niitä hyödynnettiin, kun toteutusvaiheisiin valittiin ja kiinnitettiin tehtäviä.

Prioriteetti	Kuvaus
Mandatory	Pakolliseksi nähtävä, toteutetaan ensimmäisten joukossa
Important	Tärkeä, ei pakollinen, toteutetaan ajan salliessa
Useful	Hyödyllinen, ei käytön kannalta tärkeä, toteutetaan ajan salliessa
Left out	Projektin osalta tarpeettomaksi nähty
–	Toistaiseksi priorisoimaton ominaisuus.

Taulukko 10.2: Trac-tikettien prioriteetit selityksineen.

11 Tehtävien jaksottuminen ja jakautuminen

Luvussa tarkastellaan toteutunutta projektin vastuualueiden ja tehtävien jakautumista ja verrataan sitä suunniteltuun. Dokumentoinnin ja ohjelmoinnin vastuualueisiin ei tullut muutoksia projektin alussa suunniteltuihin. Projektipäällikkönä Heikki valmisti projektisuunnitelman ja -raportin, joiden lisäksi Juhon vastuulla oli sovel-lusraportin valmistaminen.

11.1 Aikataulu

Projektin oli määrä olla kokonaisuudessaan valmis vuoden 2010 toukokuun puo-leen väliin mennessä, mutta se myöhästyi siitä noin kolmella kuukaudella. Sovel-luksen osalta kehitystyö valmistui noin kahdella viikolla venyntyttä viimeistelyvai-hetta aikataulussa pääosin valitun prosessimallin perusteella.

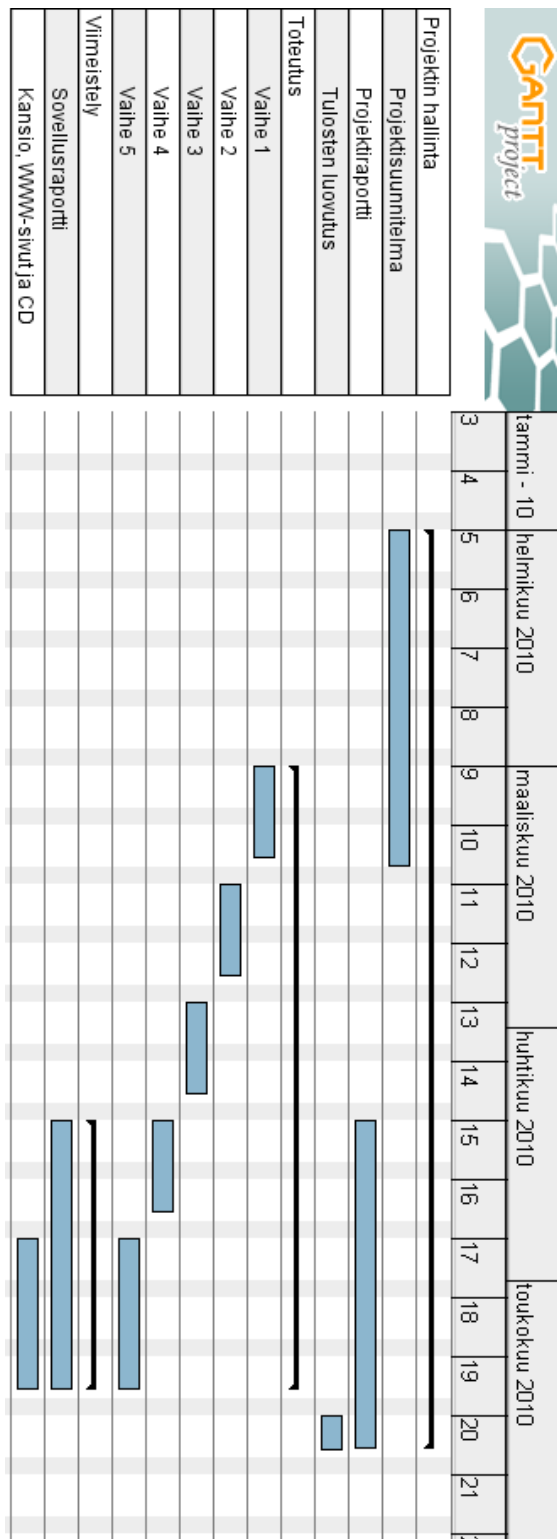
Suunnitelman 11.1 ja toteuman 11.2 välillä **merkittävin ero liittyy viimeistelyyn ja raportointiin**, erityisesti raportointiin. Sovellus- ja projektiraporteille olisi pitä-nyt varata huomattavasti suunniteltua enemmän aikaa. Jälkikäteen voi nähdä, että pysyäkseen aikataulussa viimeistelyynkin osalta Verso-projektista olisi pitänyt karsia kehitystehtäviä vähintään yhden tai kahden toteutusvaiheen verran.

Aikataulukuvissa ei näy kehitystehtävien myöhästymistä, sillä myöhästyneet omi-naisuudet hyväksyttiin osaksi edellistä seurannutta vaihetta. Erot eivät kuitenkaan ole suuria, kehitystehtäviä jäi tekemättä noin päivän tai kahden edestä vaiheiden aikana.

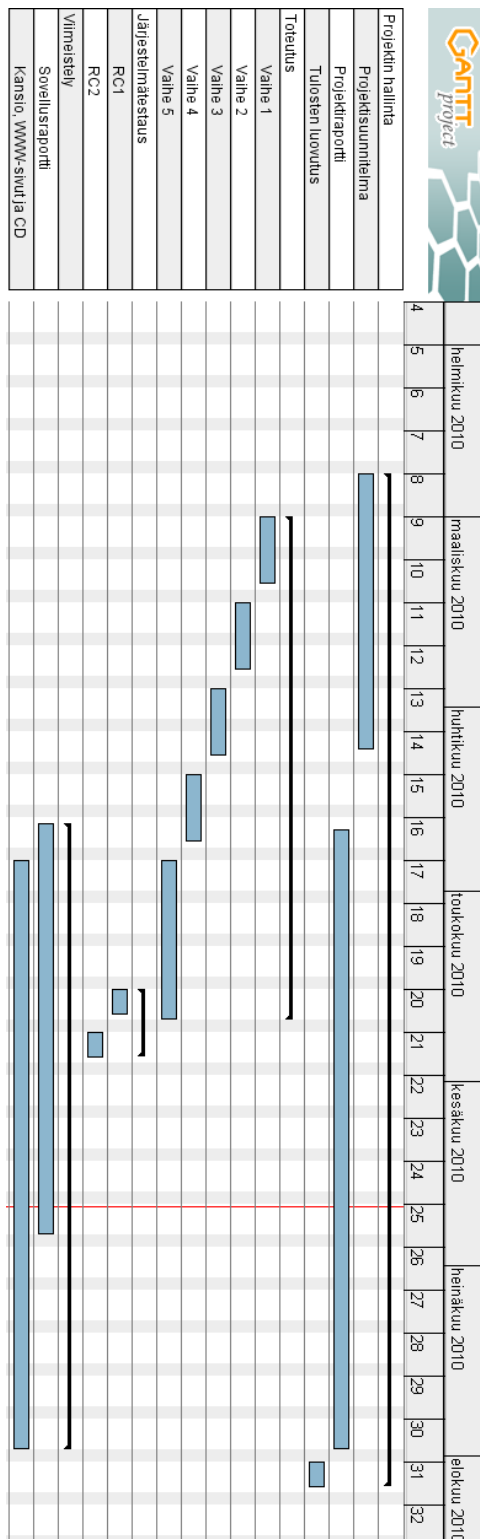
11.2 Ryhmän ajankäyttö projektin ajan

Ryhmä käytti omisti projektille paljon tunteja, ja kukin neljästä projektilaisesti teki kehitysvaiheiden aikana enimmillään yli 30 tunnin keskimääräistä viikkoa.

Viikottaisen ajankäytön kuvassa 11.4 näkyy selvästi ensimmäisen viikolla 6 pide-tyn palaverin jälkeen alkanut perehtyminen ja alustavaihtoehtojen kartoittaminen. Viikoilla 13 ja 14 näkyy Juhon sairastumisen ja pääsiäispäivien aiheuttama vaje tun-neissa. Myös ryhmän kesätöiden alkaminen näkyy selvästi romahduksena tunneis-

Kuva 11.1: Projektin läpiviennin suunniteltu aikataulu

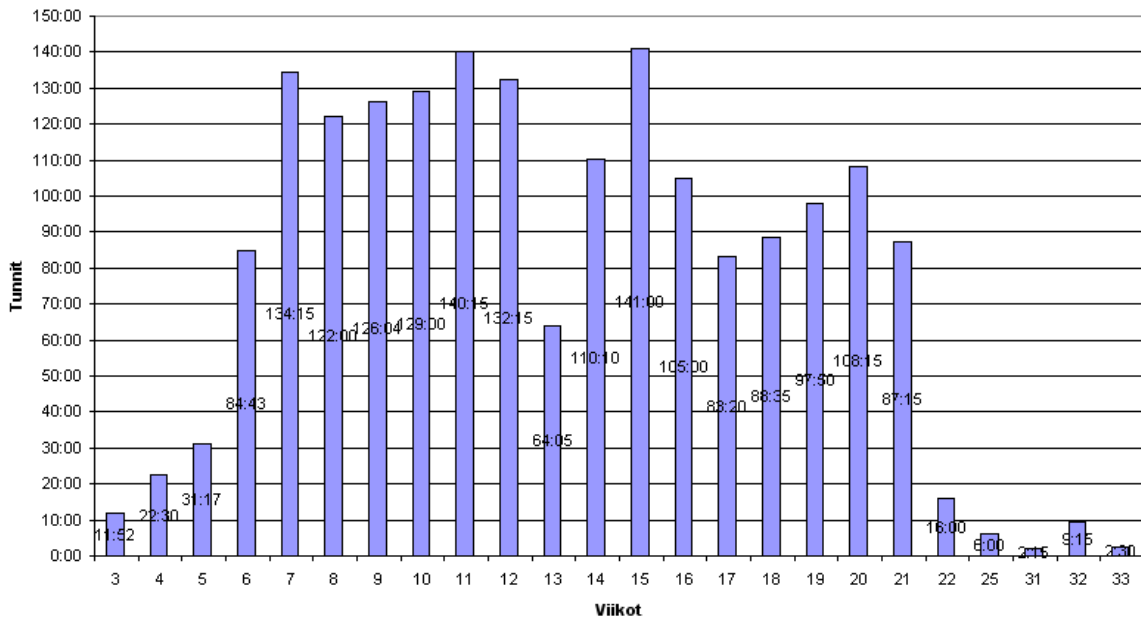

Kuva 11.2: Projektin läpiviennin toteutunut aikataulu

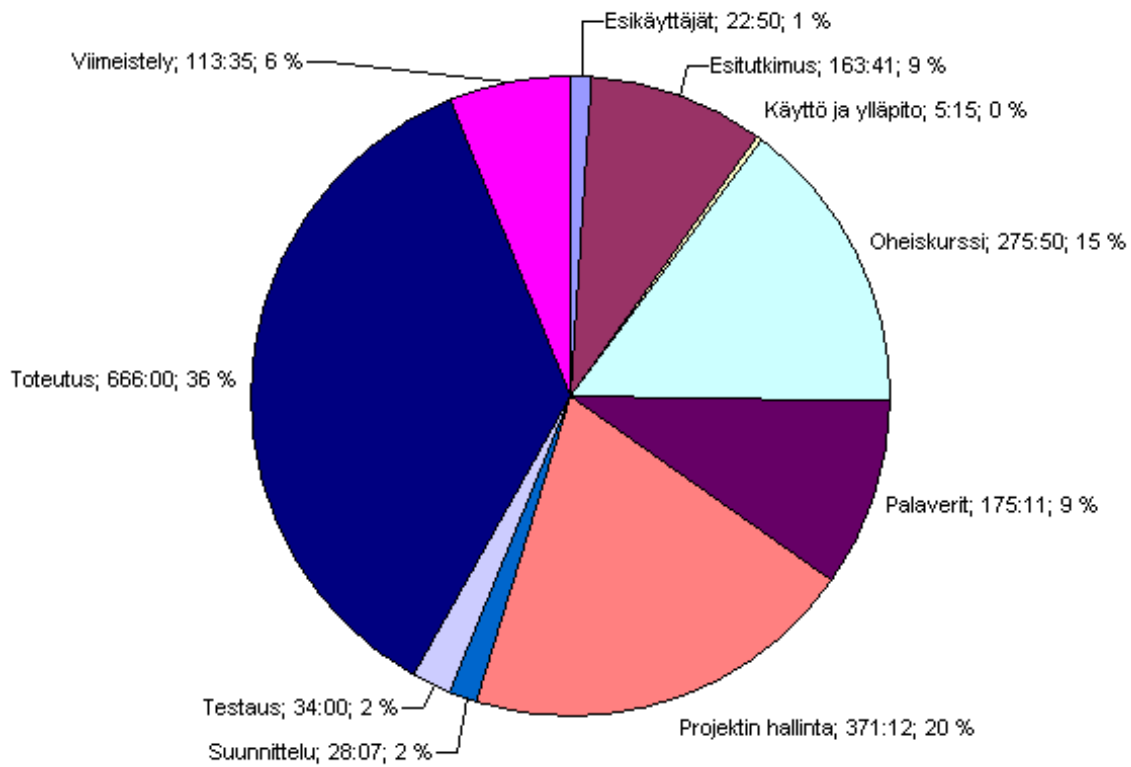
Tehtävät Vaihe	Juho		Marko		Tero		Heikki		Yhteensä	
	S	T	S	T	S	T	S	T	S	T
Projektin hallinta		4		0		10		194		208
muut tehtävät		4		0		10		10		24
projektisuunnitelma		0		0		0		93		93
projektiraportti		0		0		0		56		56
tiedotus		0		0		0		35		35
Esikäyttäjät	10	7	10	1	10	2	32	14	62	24
käytettävyysestaus	2	7	2	1	2	2	0	0		10
haastattelu	2	0	2	0	2	0	0	0		0
esikäyttötiedotus		0		0		0	8	1		1
esikäyttöviestintä	6	0	6	0	6	0	14	3		3
suunnittelu		0		0		0	10	10		10
Esitutkimus		28		55		68		14		165
tutustuminen		28		55		68		14		165
Oheiskurssi		65		76		62		75		278
esittelyt	15	30	15	27	15	21	15	20	60	98
katselmoinnit	5	3	5	3	5	3	5	6	20	15
koulutus	30	27	30	36	30	28	30	33	120	124
raportointi	?	5	?	10	?	10	?	16	?	41
Palaverit		35		41		32		54		162
raportointi	20	19	20	20	20	19	20	10	80	68
palaveri	15	16	15	21	15	13	15	44	60	94
Suunnittelu		6		2		2		16		26
suunnittelu		6		2		2		16		26
Toteutus		263		213		196	0	65		737
käyttöliittymä		93		8		19	0	2	120	122
metatiedot		15		34		74	0	0	110	123
oikeudet ja näkyvyydet		5		99		21	0	0	160	125
päivitystavat		40		26		74	0	0		140
sovellusraportti	50	76	5	0	5	0	5	0	65	76
ohjeet ja neuvonta		0		20		0	0	0		20
ldap-autentikointi		23		0		0	0	17		40
tukitehtävät		11		26		8	0	46		91
Viimeistely		4		20		44	0	13		81
lähdekoodin siistiminen		4		20		44		13		81
Yhteensä		412		406		416		445		1681

Kuva 11.3: Jäsenten työmääräarvio

sa viikolla 22. Kuviossa 11.4 ei edes näytetä kaikkia viikkoja kesän ajalta, todellisuudessa ei-aktiivisia viikkoja on ollut useita.

Kuva 11.4: Ryhmän ajankäyttö viikoittain

Kuva 11.5: Ryhmän ajankäyttö vaiheittain

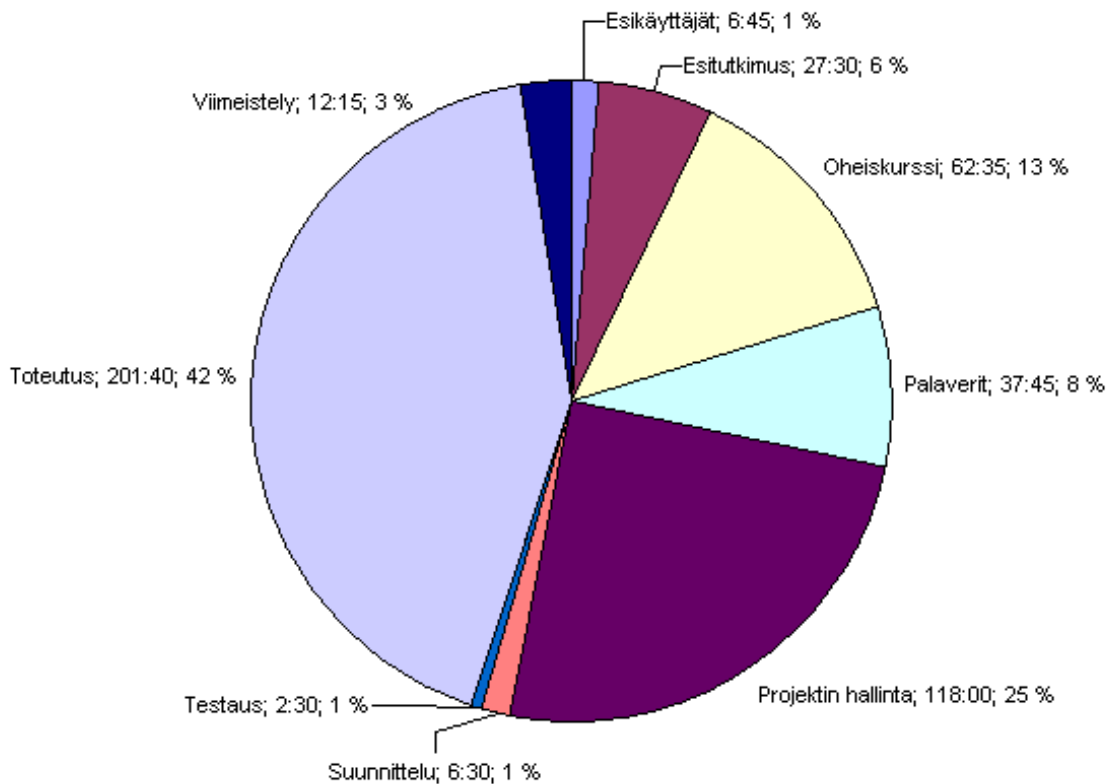
11.3 Juho Niemisen ajankäyttö tehtäväkokonaisuuksittain

Juho toimi Verso-projektin varaprojektipäällikkönä, mikä näkyy hänen Teroa ja Markoa suurempana projektinhallintaan käytettynä aikana. Juhon vastuulla oli sovel-lusraportti sekä projektin alussa aloitettu vaatimusmäärittelydokumentti, jonka si-sältö kuitenkin myöhemmin siirrettiin Trac-järjestelmään.

Verso-projekti oli toteutuspainotteinen, mikä näkyy myös Juholla suurena toteutuk-seen käytettynä tuntimääränä (201 tuntia). Vaikka projektissa toteutetun YouSource-sovelluksen ominaisuuksia kehitettiin pääosin ilman niiden henkilöitymistä projek-tin kolmelle kehittäjälle, Juholle erityinen osa toteutusta ovat YouSourcen ulkoa-suun ja käytettävyyteen liittyvät parannukset. Juholla oli jo ennen projektia hyvät tiedot WWW-sovelluksen käyttöliittymän kehittämistä, mistä YouSource-lopputuloksena hyötyi.

Kuten muutkin neljästä ryhmäläisestä, Juho toimi projektin aikana projektipalave-reissa kahdesti sihteerinä sekä puheenjohtajana. Palaveriinkin on kirjattu palaveri-ihin osallistumiseen käytetty aika, sisältäen palaverien esityskalvojen tekemisen, pa-laveriin osallistumisen sekä sihteerin palaverista valmistaman pöytäkirjan ensim-mäiseen versioon kulunut aika. Pöytäkirjoihin sen jälkeen ohjaajien palautteen pe-rusteella toteutetut muokkaukset on sen sijaan kirjattu vaiheen Oheiskurssi alle.

Juho valmisti palaveridokumenttien lisäksi sovellusraportin [22] ja käytettävyystes-tauksien muistiot [13] ja [14].

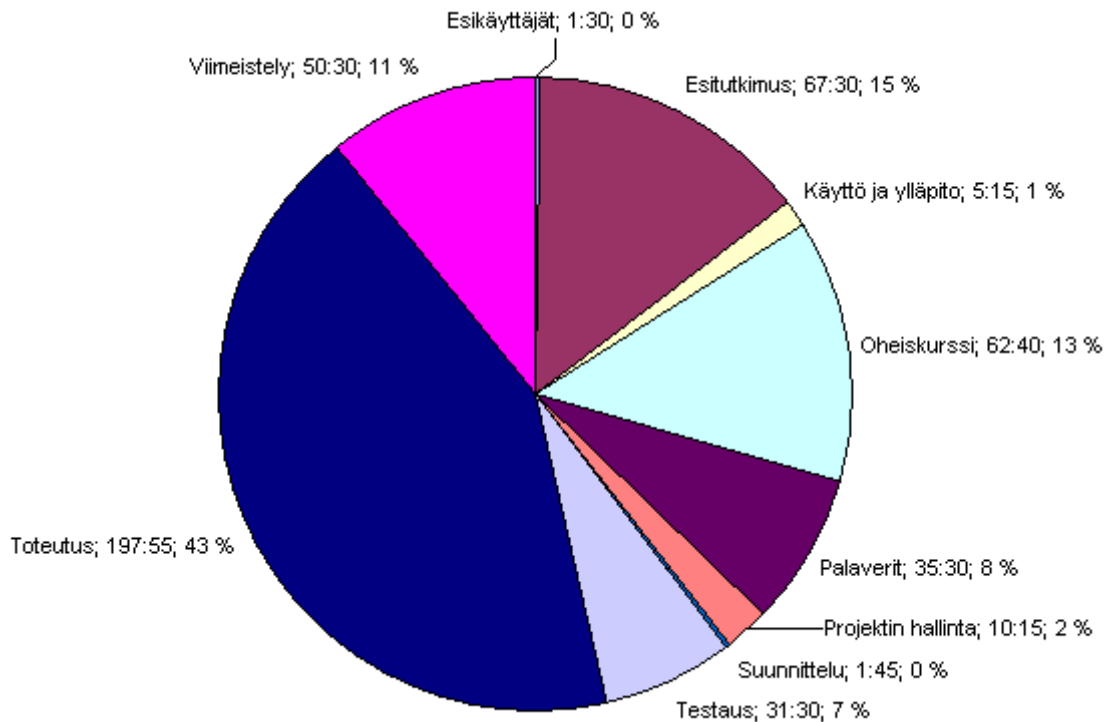
Kuva 11.6: Juhon ajankäyttö tehtäväkokonaisuuksittain

11.4 Tero Hännisen ajankäyttö tehtäväkokonaisuuksittain

Teron ajasta kolme neljännestä kului esitutkimukseen, sovellusta kehittämiseen ja viimeistelyyn. Verso-projektin toteutuspainotteisuus näkyy myös Terolla suurena toteutukseen käytettynä aikana (196 tuntia).

Teron erityisesti Juhoa ja Heikkiä suurempi osuus esitutkimuksesta liittyy Git-versiohallintajärjestelmän rakenteeseen perehtymiseen. Kehitetyistä ominaisuuksista Teron vaikutus näkyy eniten YouSourcen Git-versiohallintaohjelmiston toiminnallisuuksiin liittyvissä kohdissa. Tero ei ennestään ollut käyttänyt versiohallintaohjelmistoja, mutta projektin loppuessa Terolla oli Gitin rakenteesta selkeästi paras tuntemus.

Tero toimi palavereissa muiden projektilaisten tavoin sihteerinä sekä puheenjohtajana, mutta valmisti palaveridokumenttien lisäksi lisäksi järjestelmätestaussuunnitelmaan liittyvät dokumentit [23], [24] sekä [25], käytettävyysspäivän muistion [12], alustavertailun [16] sekä projektin dokumentit kokoavan kansion.

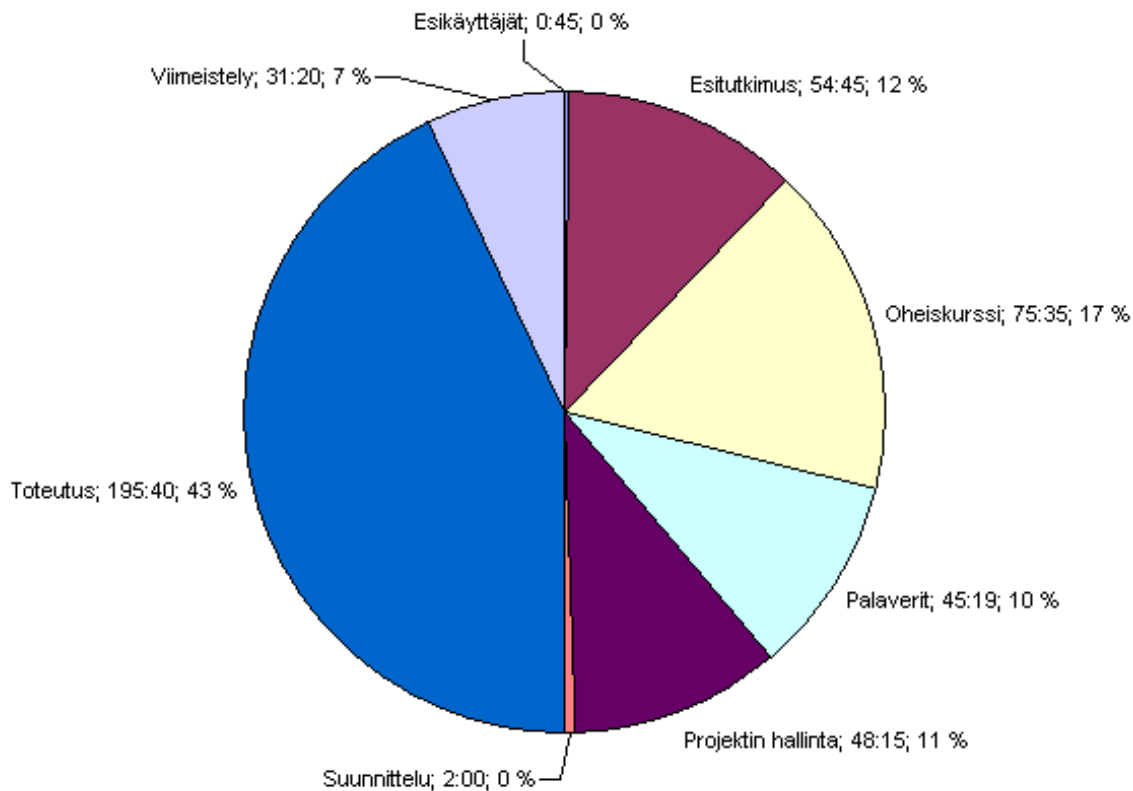
Kuva 11.7: Teron ajankäyttö tehtäväkokonaisuuksittain

11.5 Marko Peltolan ajankäyttö tehtäväkokonaisuuksittain

Markon ajasta kului Teron tavoin kolme neljännestä esitutkimukseen, sovelluksen kehittämiseen ja viimeistelyyn. Markokin käytti huomattavan suuren tuntimäärän sovelluksen kehittämiseen (195 tuntia).

Markon korostunut esitutkimukseen kulunut aika sisältää erityisesti projektissa käytetyn sovelluskehityksen, Ruby on Railsin toimintaan perehtymistä. Kehitetyistä ominaisuuksista Markolle erityinen on YouSource-sovellukseen toteutettu näkyvyystasojen hallinta sekä projektin käytössä olleiden palvelinten *versotest.it.jyu.fi* ja *versoinstall.it.jyu.fi* konfigurointi esikäytön ajan ja asennusohjetta varten.

Marko toimi muiden projektilaisten tavoin palaveri-rooleissa, mutta valmisti lisäksi YouSource-sovellukselle asennusohjeen [17], 2. koodinkatselmoinnin muistion [3] sekä Verso-projektin erillisen dokumentit sisältävän WWW-sivuston.

Kuva 11.8: Markon ajankäyttö tehtäväkokonaisuuksittain

11.6 Heikki Salon ajankäyttö tehtäväkokonaisuuksittain

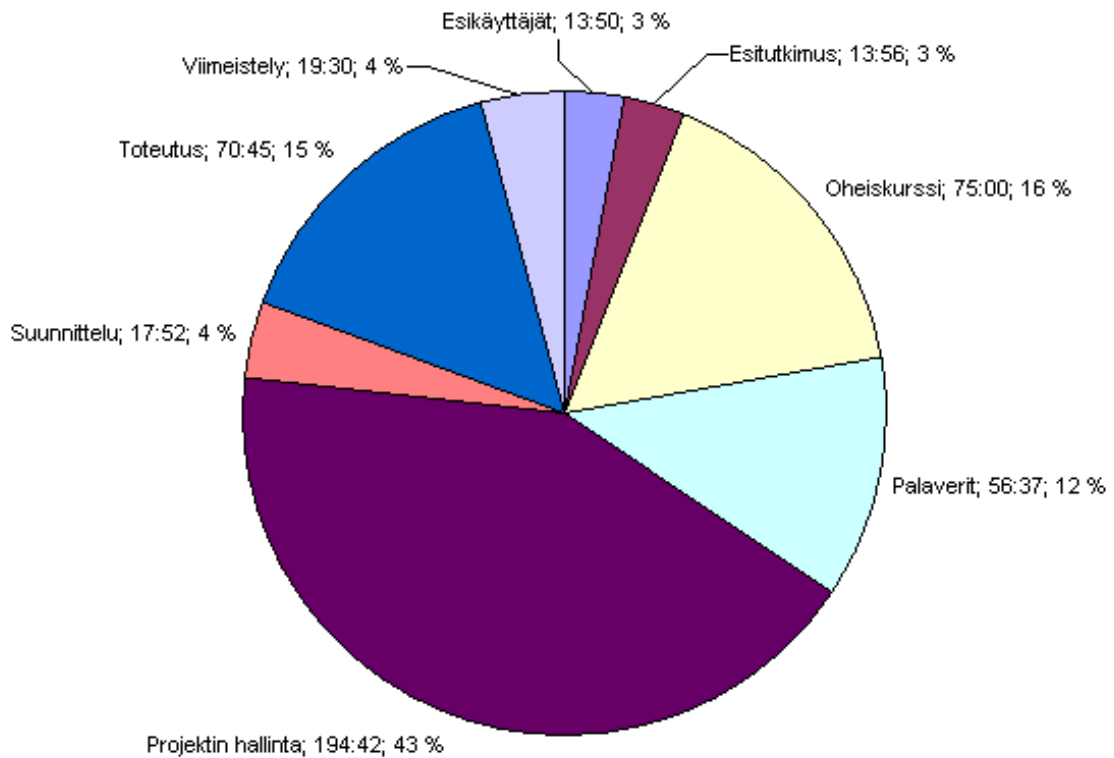
Heikki toimi Verso-projektissa projektipäällikkönä, mikä näkyy korostuneena ajankäyttönä projektinhallinnassa (194 tuntia), josta valtaosa kului projektisuunnitelman ja -raportin valmistamiseen.

Siihen nähden, että viivästyneen projektisuunnitelman tekeminen lopulta keskeytettiin, vaihejaossa on nähtävissä huomattavan osa toteutuksen (71 tuntia) kohdalla, mikä on noin viidennes Heikin projektiin käyttämästä ajasta projektipäällikkönä. Ajankäytöstä on nähtävissä, että projektipäällikön muut velvollisuudet odottivat usein palvelinten konfiguroinnin tai LDAP-autentikoinnin toteuttamisen aikana.

Esikäyttäjien kanssa toimimiseen kului projektissa odotettua vähemmän aikaa, josta suurin osa kului projektipäällikön viestintään sekä dokumentin "Suunnitelma esikäyttäjien hyödyntämisestä" valmistamiseen.

Muiden projektilaisten tavoin Heikki toimi projektipalavereissa sihteerinä sekä pu-

heenjohtajana. Heikki valmisti palaveridokumenttien lisäksi projektiraportin [19], projektisuunnitelman [18], 1. koodinkatselmuinnin muistion [2], suunnitelman esikäyttäjien hyödyntämisestä [26], tarvekuvauksen Korppi-ryhmien käyttämisestä [20] sekä KorppiLDAP:in käyttöä kuvaavan dokumentin [21].

Kuva 11.9: Heikin ajankäyttö tehtäväkokonaisuuksittain

12 Prosessimalli ja projektin läpivienti

Luvussa tarkastellaan projektissa käytettyä prosessimallia sekä projektin läpivientiä aikataulutuksen ja käytänteiden osalta.

Projekti oli määrä toteuttaa kevätlukukaudella 2010 niin, että sovellus on uusien ominaisuuksien toteuttamisen osalta valmis 23.4.2010 mennessä ja koko projektin valmis toukokuun puoleen väliin mennessä. Uusien ominaisuuksien kohdalla aikataulu piti, mutta projektikurssille asetettujen vaatimusten täyttäminen viivästy. Aikataulua käydään läpi lisää luvussa 11.1

12.1 Prosessimalli

Projekti oli määrä viedä läpi käyttäen **ketterää ohjelmistokehitystä**. Kesken jäänyt projektisuunnitelma [18] ehti määrittellä projektissa käytettävän **ketteriä menetelmiä**. Suunnitelmassa määriteltiin käytettävän kahden viikon mittaisia toteutusvaiheita, joiden kehitystehtävät sovitaan kunkin vaiheen alussa pidettävässä projektipalaverissa projektiryhmän tekemän ehdotuksen pohjalta.

Projektiryhmän muodostama **ehdotus toteutusvaiheen tehtävistä** muodostui palaverikeskustelujen, kiinnittämättömien tehtävätikettien ja muun yhteydenpidon perusteella. Projektiryhmä pyrki arvioimaan vaiheeseen kiinnitettävät tehtävät käytävissä oleviin resursseihin nähden järkevästi. Tehtävien kokojen arvioinnissa onnistuttiin pääosin hyvin, vaikka ensimmäisistä toteutusvaiheista jäi noin päivän tai kahden edestä valmistumattomia ominaisuuksia, josta lisää luvussa 12.2. Valmistumattomat ominaisuudet hyväksyttiin palavereissa tehtäväksi seuraavan vaiheen alussa.

Projekti vietiin läpi käyttäen **ketterää ohjelmistokehitystä**. Kun ominaisuus eli vaatimusmäärittelyssä Trac-tikettityyppi Feature valmistui, se hyväksyttiin tilaajalla. Hyväksyttäminen tehtiin tavallisesti siten, että projektiryhmä järjesti ominaisuuden nähtäville ja ilmoitti siitä projektin sähköpostilistalla. Pari kertaa tilaaja ei hyväksynyt kehitettyä ominaisuutta sellaisenaan, ja projektiryhmä korjasi ominaisuudesta löytyneet puutteet seuraavan toteutusvaiheen aikana. Kehitystyössä käytettiin neljää kahden viikon mittaista toteutusvaihetta, joiden lisäksi viimeistelylle oli varattu viides kolmen viikon mittainen viimeistelyvaihe. Viidennen vaiheeseen ei kehitetty uusia ominaisuuksia, ellei niiden kehittämistä oltu jo aloitettu aiemmissa vaiheissa.

Projektille erityinen piirre oli tehtävien **määristä sopiminen vaiheiden aikataulun perusteella**. Käytännössä Verso-projektin sovelluksen kehittämiseen oli alusta asti varattu neljä kehitysvaihetta, johon sisältyvät tehtävät valikoituivat vähitellen. Tämän esittäminen ei olisi ollut lainkaan mielekäästä, jos projektiryhmän motivaatio ei jo alusta asti olisi näyttänyt korkealta. Tasainen ja loppuun asti kestänyt kehitysrytmi ei kuitenkaan ollut itsestäänselvyys, ja projektin lyhyen keston vuoksi selkeämpi valinta olisi ollut tarkastella sovelluksen ominaisuuksia alusta asti inkrementeittäin. Verso-projektiin sovitut vaiheet muistuttivat kuitenkin enemmän aikataulutettuja kehityspyrähdyskäyntejä (engl. *sprint*).

Prosessimallin toteuma vastasi vastasi hyvin suunnitelmaa, joskin suunnitelman prosessimallikuvaus jäi suppeaksi. Laajemmin suunnitelmassa kuvatut projektin Trac-tikettikäytänteet toteutuivat lähes sellaisenaan.

Projektissa tuotetulle **sovellukselle ei valmistettu erillistä vaatimusmäärittelyä**, vaan vaatimuksia ylläpidettiin tiketteinä Trac-järjestelmässä. Vaatimusmäärittelyn osalta projektissa nojattiin liiankin paljon tiketteihin. Yksittäisi tikettejä ylläpitäessä kokonaiskuva jää määrittelemättä, ja projektin kesto oli vain hädän tuskin tarpeeksi pitkä hyödyn saamiseksi ketteristä päätöksistä eli projektin aikana muodostuneiden tarpeiden pohjalta tehdyistä valinnoista toteutusvaiheiden tehtäviä kiinnittäessä. Trac oli työkaluna erityisen huono valinta kokonaisuusien hahmottamiseen tikettien pohjalta, mikä hankaloitti valmiin sovelluksen hahmottamista ominaisuuksien osalta, kun kehitys ei ollut vielä valmis.

Koska projektin alussa **tilaajalla ei ollut tarkkoja vaatimuksia** sovelluksen ominaisuuksien tai alustavalintojen osalta, olisi jonkinlainen kokoavampi vaatimusmäärittely auttanut suunnittelua. Tässä olisi päässyt pitkälle jonkinlaista tuotteen työlistaa (engl. *product backlog*) tukevalla tikettijärjestelmällä, joka mahdollistaisi tehtävien suunnittelun korkeammalla tasolla. Tracin eduksi voi kuitenkin todeta sen toimineen yksittäisiä tehtäviä ajatellen hyvänä keskustelu-ympäristönä projektissa.

12.2 Tehtävien toteutusajan arviointi

Tikettien kestoja arvoitiin ensimmäisen kolmen kehitysvaiheen ajan vain ryppäittäin valittaessa kehitystehtäviä seuraaviksi kahdeksi viikoksi. Arviot pitivät paikkansa kohtuullisesti; yleensä vaiheelle valittuja tehtäviä jäi tekemättä yhden tai kahden kehityspäivän edestä.

Koska neljäs kehitysvaihe oli viimeinen, jolle otettiin uusia kehitystehtäviä, projektiryhmä arvioi jäljelläolevien potentiaalisesti tilaajaa tärkeiksi katsomien tikkettien kestot tunteina Traciin. Tämä osoittautui hyödylliseksi, kun neljännen vaiheen aloittavassa projektipalaverissa valittiin, mitkä ominaisuudet kehitetään ja mitkä rajataan jatkokehitykseen.

Projektiryhmän neljännelle vaiheelle arvoimat tikkettien kestot pitivät keskimäärin paikkansa hyvin: kun KorppiLDAP:in toteuttaminen ja näkyvyyksien muokkaaminen venyivät pitkiksi, muut valitut tehtävät valmistuvat nopeammin.

13 Riskit ja niiden seuranta

Luvussa kuvataan projektin ennakoitujen ja ennakoimattomien riskien toteutumista sekä vaikutuksia tuloksiin tai projektiin. Kesken jäädytetty projektisuunnitelma [18] kuvasi suppeasti riskejä ja niiden ennakointia. Ennustetut riskit toteutuivat joko keskinkertaisina tai eivät lainkaan.

Keskinkertaisina toteutuneen riskin ”muutostarve kehityskoneissa” vaikutus projektin läpivientiin oli lopulta vähäinen. Riski ”jäsenten motivaation puute” sen sijaan toteutui vaikuttaen projektin läpivientiin viivästyttäen sen valmistumista. Vaikka kevätkauden aikana projektiryhmän motivaatio ja omistautuminen oli mitä korkein, projektin dokumentaatio valmistui määräajasta useita kuukausia myöhässä suunnitellusta, koska kesän aikana projektin dokumentaatioon ei käytetty tunteja lähes lainkaan.

13.1 Riskien todennäköisyydet ja haitat

Riskien todennäköisyydet ja niistä seuraavat haittavaikutukset on esitetty taulukossa 13.1. Todennäköisyyttä ja haittavaikutusta arvioidaan asteikolla pieni, keskinkertainen ja suuri.

Riski	Todennäköisyys	Arvioitu haitta	Toteutunut haitta
Muutostarve kehityskoneissa	suuri	keskinkertainen	keskinkertainen
Jäsenten motivaation puute	pieni	keskinkertainen	keskinkertainen
Valitun alustan ongelmat	keskinkertainen	suuri	pieni
Jäsenten poissaolot	keskinkertainen	pieni	pieni
Testipalvelimen ongelmat	keskinkertainen	keskinkertainen	pieni
Esikäyttäjien aktiivisuus	keskinkertainen	(ei arviota)	pieni

Taulukko 13.1: Arvioidut riskit, niiden todennäköisyydet, arvioidut ja toteutuneet haitat.

13.2 Muutostarve kehityskoneissa

Projektiryhmän käytössä oleviin kehityskoneisiin oli asennettu ryhmän tärkeimmät tarvitsemat kehitystyökalut ja sovelluskirjastot projektin alkuvaiheessa. Projektin edetessä työasemiin tarvittiin kuitenkin muutoksia esimerkiksi *git pusheja* tai LDAP-autentikointia tehdessä. Uusien työkaluvaatimuksien kanssa projektiryhmä oli riippuvainen lähituen ylläpidosta, koska projektiryhmällä ei ollut kehityskoneisiin ylläpito-oikeuksia. Riskinä oli, että projektiryhmä joutuu odottamaan uusia työkaluja.

Riskiä yritettiin minimoida pyytämällä tiedossa olevia työkaluja parhaimmillaan noin viikko tai kaksi etukäteen. Riski toteutui pahiten sellaisissa tilanteissa, joissa tarvittava muutos kehityskoneisiin jäi ratkeamatta projektin aikana. Esimerkiksi juuri *git pushia* tai Python-kielen LDAP-laajennosta ei saatu projektin aikana toimimaan kehityskoneilla. Riskin vaikutus jäi näissäkin tilanteissa korkeintaan keskinertaiseksi, sillä projektiryhmä kehitti tavat kokeilla ominaisuuksia virtuaalipalvelimen *versotest.it.jyu.fi* kautta.

Osa projektin aikana kehityskoneiden ylläpitoon liittyvistä vaikeuksista johtui siitä, että kehityskoneiden ja testipalvelimen ohjelmapaketivarastoissa oli eri versioita samoista ohjelmista, jotka toimivat hieman eri tavalla. Eri versiot vaikeuttivat myös sovelluksen asennusohjeen kirjoittamista.

13.3 Valitun alustan ongelmat

Sovelluksen alustaksi valikoitui Gitorious, koska sen nähtiin lupaavimmaksi tavoitteiden saavuttamisen kannalta projektiryhmän suorittamassa alustavertailussa [16]. Projektin kuluessa oli silti mahdollista, että Gitoriousin käyttö alustana estyy jonkin ennustamattoman syyn perusteella. Tällöinen syy olisi voinut olla Gitorious-sovelluksen jonkin fundamentaalinen tietoturvaongelman ilmeneminen, joka estäisi sen käytön salaisten tietojen tai yliopiston käyttäjätunnuksien kanssa.

Riski ei liittynyt erityisesti Gitorious-sovellukseen tai sen pohjana toimivaan Ruby on Rails -sovelluskehikseen. Riski olisi toteutuessaan olennaisesti hankaloittanut sovelluskelle asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Riskin vaikutus arvioitiin pieneksi, eikä se toteutunut lainkaan. Riskiä ei varsinaisesti voitu kontrolloida, mutta projektiryhmä seurasi koko projektin ajan kaikkia Gitoriousin tiedotuskanavia ja

olisi näin kuullut ongelmista nopeasti.

13.4 Jäsenten poissaolot

Riskinä oli, että jokin ryhmän jäsen on pois ilman tarvittavia järjestelyjä, jolloin muu projektiryhmä ei tietäisi poissaolevan toimien tilanteesta tai niiden hoitamisesta. Hankalan poissaolon olisi voinut muodostaa sairastuminen, mutta myös lomamatka. Riskin vaikutus olisi toteutuessaan ollut keskinkertainen.

Riskin vaikutus arvioitiin pieneksi, sillä kellään ryhmästä ei ollut projektin alussa tiedossa viikonloppua pidempiä lomamatkoja keväälle eikä esimerkiksi sairastumisista johtuvia muita poissaoloja ollut aiheutta odottaa ennalta. Riskiä hallittiin projektin alusta loppuun kestäneellä hyvällä kommunikoinnilla jäsenten välillä. Lisäksi uusia toiminnallisuuksia toteuttaessaan ryhmäläiset toteuttivat ohjelmointia monilta osin pariohjelmointina, jolloin tietämys uusista tekniikoista levisi heti tehdessä.

Riski ei toteutunut lähes lainkaan, vaikka Juho oli sairaana pari päivää ja Heikki päivän.

13.5 Testipalvelimen ongelmat

Riskinä oli, että esikäytössä oleva sovellus toimisi tuntemattomasta syystä väärin.

Projektissa tuotettava sovellus sisältää paljon erilaisia komponentteja, joiden yhteistoiminnasta sovellus on riippuvainen. Jos sovelluksen jokin osa vikaantuu ja alkaa toimia väärin, tilanteen selvittäminen on mahdollisesti haastavaa ja aikaavievää, mikä viivästyttää kehitystyötä.

Riskin vaikutukset arvioitiin keskinkertaisiksi sen projektia viivästyttävän luonteen vuoksi. Riskiä hallittiin projektin aikana järjestämällä testipalvelimen lokitiedoston kirjoitus kuntoon, jotta mahdollisissa vikatilanteissa mahdollisimman paljon tietoa tapahtuneesta olisi käytettävissä myöhemmin. Luvussa 8.2 kuvataan lisäksi automaattisten virhetietoa sisältävien poikkeustiedotteiden käyttöä.

Riski toteutui vain pienenä, koska ongelmatilanteiden ratkaisussa ei yleensä mennyt pitkään.

Projektisuunnitelmassa [18] kuvattiin riskin hallitsemiseksi harjoitteet erilaisten vikatilanteiden etukäteen harjoituttamiseksi. Suunnitellusta kuitenkin poikettiin, sillä vastaantulleet ja mahdollisesti yleistyvät vikatilanteet korjattiin yleensä koko projektiryhmällä ja tietämys korjaustoimenpiteistä levisi saman tien. Tarvetta erilliselle harjoittamiselle ei lopulta ollut.

13.6 Jäsenten motivaation puute

Riskinä oli, että projektiryhmän yleinen motivaatio ei ole projektin aikana tarvittavalla tasolla projektille asetettujen saavuttamiseksi. Projektin alussa projektiryhmä koostui toisilleen täysin vieraista opiskelijoista, joita kohtasi projektin alussa jyrkkä oppimiskäyrä ryhmäkemian vasta muodostuessa.

Riski ei keväeseen sijoittuneen projektin varsinaisen elinkaaren aikana toteutunut lainkaan. Projektipääällikkönä tässä kohtaa on todettava, että suurempaa motivaatiota tekemistä kohtaan on vaikea kuvitellakaan.

Projektiin kuuluvan dokumentoinnin kanssa on kuitenkin nähtävissä vähintään keskinkertaisia motivaatio-ongelmia, sillä projektin dokumentaatio on aiotusta vuoden 2010 toukokuun puolivälistä myöhässä kolme kuukautta. Suuri osa "motivaatio-ongelmista" selittyy projektin jäsenten kesätöillä sekä poikkeukselliseen hienolla kesällä, mutta kolmen kuukauden myöhästyminen on silti laskettava keskinkertaiseksi motivaatio-ongelman toteutumiseksi.

13.7 Esikäyttäjien vaikutus

Riskinä oli, että projektissa tuotetun sovelluksen julkaiseminen esikäyttöön aiheuttaa projektiryhmälle niin suuren ylläpito- tai neuvontataakan, että se viivästyttää projektia. Riskin suuruutta ei arvioitu etukäteen lainkaan, eikä se toteutunut, sillä esikäyttäjien aktiivisuus oli vähäinen, kuten kappaleessa 8.3 kuvataan.

14 Projektiryhmäläisten kokemuksia

Luvussa kuvataan projektilaisten kokemuksia Verso-projektista. Projekti onnistui laajuuteensa nähden hienosti. Projekti sisälsi ryhmän kannalta monia uusia asioita: uudet tekniset työkalut, tilaajan kanssa toimiminen, projektikäytänteet, ATK-tuen ja sovelluspalveluiden kanssa toimiminen ja niin edelleen.

14.1 Mitä tekisimme toisin?

Suurin yksittäinen toive toisin tehtävästä liittyy versiohallintaan ja siinä projektin loppupuolella vastaantulleisiin ongelmiin, jotka kuvattiin parannusehdotuksineen luvussa 9.

Projektin vaatimusmäärittelyyn olisi projektin alussa voinut myös keskittyä enemmän. Ajatus pysyvien ja versiottomien (engl. *static*) tiedostojen jakamisesta muotoutui vasta 8. projektipalaverissa, vaikka se liittyi olennaisesti ajatukseen lähdekoodien julkistamisjärjestelmästä ja siitä, mitä järjestelmällä oikeastaan halutaan julkistaa.

Kolmas muutostoive liittyy dokumentteihin. Esimerkiksi projektisuunnitelma olisi ehdottomasti ensin pitänyt luonnostella erillisiin pieniin, helposti hallittaviin osiin eikä yrittää tehdä siitä heti ladottua dokumenttia. Myös täysin keskeneräisiin dokumentteihin liittyvät sisältöä koskemattomat kieliasu- tai tyylihuomiot olisi pitänyt osata sivuuttaa täysin.

14.2 Tero Hännisen kokemuksia omin sanoin

Projektin alussa oli pientä jännitystä siitä, mitä tuleman pitäisi. Oppimiskäyrä oli siinä mielessä jyrkkä, että suurin osa työkaluista oli vieraita. Samasta syystä projekti oli erittäin opettavainen: itse tulin oppineeksi todella paljon ainakin seuraavista aiheista: Git, Ruby, Ruby on Rails, web-kehitys ja Linux-terminaali. Mainitut työkalut ovat mielestäni fiksuja ja tehokkaita ja olenkin todella tyytyväinen, että ne tuli opittua tehokkaasti projektin myötä. On paljon mukavampaa opetella asioita kun on todellinen tarve siihen ja mahdollisuus soveltaa kaikkea oppimaansa heti – sen sijaan, että opettelisi vain oppiakseen.

Projekti onnistui mielestäni hienosti. Kaikki ryhmän jäsenet tekivät hommia hyvin, yhteistyö sujui ja henki oli hyvä. Toisessa lähdekoodin katselmoinnissa tekninen ohjaaja kehui koodia varmaotteiseksi opiskelijoiden kirjoittamaksi. Lopputulos ylitti tilaajan tavoitteen: tavoitteena oli saada jonkinlainen prototyyppi, mutta tuloksena oli toimiva ja käytettävä sovellus (tähän toki auttoi se, että sovelluksen pohjaksi löytyi paljon tarjoava Gitorious).

Projektin läpiviennin kannalta kriittistä oli avoin ja aktiivinen viestintä. Tässä ei mielestäni ollut ongelmia, mutta erityisesti projektipäällikkömme Heikki hoiti viestintää vahvasti sekä tilaajien, ohjaajien että tietohallintokeskuksen palveluiden suuntaan. Toki viestintä toimi hyvin myös toiseen suuntaan. Myös projektiryhmän sisällä tieto kulki todella hyvin kaikkien työskennellessä samassa huoneessa ja perustamme IRC-kanavan ansiosta.

14.3 Juho Niemisen kokemuksia omin sanoin

Ennen sovellusprojektin alkua olin kuullut, että kurssin on työläs eikä muita kursseja ehdi oikeastaan suorittaa sen aikana. Olin myös kuullut, että jos ohjaajaksi osuu Jukka-Pekka Santanen, niin kurssin työläin osio tulee olemaan dokumenttien laatiminen. Nämä molemmat kuulopuheet osottautuivat oikeiksi oman sovellusprojektiurssini kohdalla. Projektihuoneessa tuli vietettyä aikaa jokaisena mahdollisena työpäivänä, joten muiden kurssien suorittaminen jäi iltatöiksi. Ja kuten arvata saattaa, ei sellaisesta hyvää seuraa. Dokumenttien laatiminen oli kurssilla todellakin iso urakka, mutta ei aivan niin iso kuin ennalta pelkäsin.

Sovellusprojektista aikana oli hyvä meininki. Sovellusta tehtiin innolla, ja ominaisuuksia kehitettiin ihan omasta aloitteesta. Pieniä korjauksia tehtiin sinne tänne vain tekemisen ilosta. Valitettavasti joitain isojakin puutteita sovelluksen viimeiseen versioon jäi, joten työn kohdentamista olisi voinut harkita tarkemmin (eikä vain suorittaa niitä kivoja hommia).

Projektin lopussa pidettiin loppuesittely, joka oli hyvä ja opettavainen kokemus puheviestinnän kannalta. Projektista jäi hyvä mieli, kun huomasi, että muitakin kiinnostaa projektissa tehty työ. Loppujen lopuksi koko sovellusprojekti oli hyvin positiivinen kokemus ja siitä oppi paljon. Git, Ruby on Rails, Trac, Linuxin komentokehote, palaveripöytäkirjat, sovellusraportti ja käytettyyystestaukset ovat kaikki uusia asioita, jotka tulivat tutuksi projektin aikana. Kokemus ei varmasti olisi ollut niin hyvä, jos projektin aihe ei olisi ollut niin mielenkiintoinen, tai asiakas olisi

ollut hankala tai projektiorganisaatio ei olisi tarjonnut niin hyviä tiloja ja palvelua projektiryhmälle.

14.4 Marko Peltolan kokemuksia omin sanoin

Ennen sovellusprojektia olin kadottanut kiinnostukseni ja motivaationi tietotekniikkaa ja opiskelua kohtaan. Tentteihin pännääminen ja turhilta vaikuttavien harjoitustöiden tekeminen pelkästään opintopisteiden takia ei ole innostanut minua. Olen kaivannut enemmän käytännönläheisempiä opintoja, ja sovellusprojektin aikana sain tuntumaa, mitä ohjelmistokehitys oikeasti voisi olla.

Ennen projektin alkua hieman jännitti, minkälaisen ryhmän ja sovelluksen kanssa muutaman kuukauden projekti kuluu. Ryhmä osoittautui mitä mainioimmaksi ja projektin aihekin oli mielenkiintoinen. Olin toivonut sovellusprojektin aiheeksi WWW-sovellusta, jollaisen kehittäminen tehtäväksemme tulikin. Lähtökohdat projektiin olivat kaiken kaikkiaan hyvät.

Aluksi oli paljon uutta opeteltavaa versiohallinnasta, uudesta ohjelmointikielestä ja uudesta ohjelmistokehityksestä, mutta kaikki ryhmän jäsenet olivat koko projektin ajan motivoituneita tekemään töitä. Päivät olivat välillä pitkiä, ja ennen sovellusprojektia varoiteltu suuri työmäärä toteutui. Projekti oli kuitenkin niin mukava, että istuin mieluummin projektihuoneessa kuin luennoilla, ja muut kurssit saivat väistyä projektin tieltä odottamaan parempia aikoja.

Olisin toivonut, että sovellusprojektin aikana olisimme saaneet enemmän ohjausta itse sovelluskehitykseen, kun nyt ohjauksen painopiste oli dokumenttien kieliasun tarkastamisessa, vaikka sitä varten oli tarjolla oma oheiskurssinsakin. Tekniseltä ohjaajalta saimme hyviä neuvoja silloin kun häneltä neuvoa tajusimme kysyä, mutta varsinkin projektin alkuvaiheessa olisimme voineet käyttää hänen asiantuntemustaan enemmänkin hyödyksi.

Sovellusprojekti oli mielestäni hyvin onnistunut. Projektin aikana opin paljon uutta. Tilaajakin tuntui olleen tyytyväinen aikaansaannokseemme. Vaikka projekti oli pääsääntöisesti mukava, niin dokumenttien laatimisesta ja väli- ja loppuesittelyistä en juurikaan nauttinut. En pidä kirjoittamisesta enkä esiintymisestä, mutta sain näilläkin osa-alueilla arvokasta kokemusta, josta on vielä tulevaisuudessa varmasti hyötyä. Minulle henkilökohtaisesti tärkeimpänä sovellusprojektissa oli kuitenkin, että se palautti kadoksissa olleen motivaationi alaa kohtaan.

14.5 Heikki Salon kokemuksia omin sanoin

Harkitsin ennen sovellusprojektia pitäväni päivätyöni sovellusprojektin ajan pienemmällä tuntimäärällä taustalla, vaikka tiesin sovellusprojektin olevan työläs. Onneksi jätin työt pois kuultuani suosituksia, sillä sovellusprojekti oli vaativampi kuin odotin. Toivoin aiemmin sovellusprojektissa pääseväni ohjelmointitehtäviin ja pääseväni opiskelemaan uusia tekniikoita. Projektin alussa kuitenkin kannustettiin valitsemaan itselle vieraita tehtäviä, joten lupauduin Verso-projektiin projektipäälliköksi, vaikka tiesin roolin sisältävän paljon dokumentointia ilman lainkaan ohjelmointia.

Arvuuttelin ennen projektia, millainen ryhmä kohdalleni sattuisi. Lähtökohta projektille oli jännittävä, sillä projektipäällikön rooli oli täysin vieras, kun puolestaan edessä oleva ohjelmointi tekniikkoineen ja työkaluineen oli muulle ryhmälle ennalta lähes täysin vierasta. Alkuun päästiin kuitenkin nopeasti, sillä ryhmä opiskeli uutta härkäpäisesti ja rimaa pidettiin koko ajan korkealla. Nelihenkinen ryhmä oli viikoilla 11 ja 15 yli 140 tuntia yhteensä projektikopissa, mikä kertoo ryhmän sitoutumisesta tekemiseen.

Kokemukset projektipäällikkönä ovat kaksinaiset. Toisaalta projektista jäi onnistumisen tunteita esimerkiksi projektiin liittyvien asioiden organisoinnista eri ryhmien välillä. Koen kuitenkin projektipäällikkönä alisuoriutuneeni joiltain tärkeiltäkin osin, sillä projektisuunnitelma ja ajankäyttösuunnitelma viivästyivät pahasti.

Projektissa hankalimmiksi kokemani asiat liittyvät projektikurssin dokumenttikeskeisyyteen: jokaisen ilmaistun ajatuksen on löydyttävä asiakirjamuodossa, oikoluettuna ja kauniiksi ladottuna. Dokumenttikeskeisyys näkyy myös siten, että sovellusprojektikurssilla keskitytään ohjaamaan asiakirjojen, ei ajatusten kehitystä. Täytyy tunnustaa, että ennalta kuulemani perusteella suhteeni dokumentteihin oli kriisiytynyt jo projektin alkaessa Jukka-Pekka Santasen ohjaamana. Sovellusprojektikurssin sisällössä on aihetta Verso-projektia laajemmallekin keskustelulle.

Sovellusprojektikurssista jää ehdottomasti mieluisimpina mieleen hyvä ja toimeentuleva ryhmä sekä mielenkiintoinen aihe. Voisi sanoa, että kaikki ryhmään, tekniikkaan ja sovellukseen, siis kaikenkaikkiaan tekemiseen liittyvä sovellusprojektikurssilla toimi hienosti, jättäen hyvät muistikuvat.

15 Yhteenveto

Verso-projekti toteuttaa Jyväskylän yliopiston tietotekniikan laitokselle lähdekoodien julkistamisjärjestelmän prototyypin. Prototyyppi kehitettiin Ruby-kielellä Ruby on Railsia käyttävän Gitorious-sovelluksen päälle.

Projektin aikana ryhmä saa kokemusta työskentelystä ketterässä ohjelmistoprojektissa, useista eri työkaluista sekä projektin hallinnasta ja läpiviennistä.

Projekti alkoi 3.2.2010 ja se päättyi sovellus- ja projektiraporttien valmistuttua 17.8.2010.

16 Lähteet

- [1] Petri Heinonen, Ajankäytönseurantasovellus, saatavissa Excel-muodossa <URL: <http://appro.mit.jyu.fi/tools/ajankaytto/ajankaytonseuranta.xls>>, Jyväskylän yliopisto, informaatioteknologian tiedekunta.
- [2] Heikki Salo, "1. koodinkatselmoinnin muistio"
- [3] Marko Peltola, "2. koodinkatselmoinnin muistio"
- [4] Juho Nieminen, "1. palaverin pöytäkirja"
- [5] Juho Nieminen, "2. palaverin pöytäkirja"
- [6] Marko Peltola, "4. palaverin pöytäkirja"
- [7] Ville Tirronen, "Alustavaa lukemistoa projektiin liittyen"
- [8] "About Gitorious"
- [9] Wikipedia, "Gitorious"
- [10] Gitorious, "Gitorious"
- [11] Gitorious, "Gitorious Coding Style Guide"
- [12] Tero Hänninen, "Käytettävyysspäivän muistio"
- [13] Juho Nieminen, "1. käytettävyysspastauksen muistio"
- [14] Juho Nieminen, "1. käytettävyysspastauksen muistio"
- [15] "Ruby Style Guide"
- [16] Tero Hänninen, "Vertailu alustoista"
- [17] Marko Peltola, "YouSource RHEL installation guide"
- [18] Heikki Salo, "Projektisuunnitelma"
- [19] Heikki Salo, "Projektiraportti"
- [20] Heikki Salo, "Tarvekuvaus Korppi-ryhmien käyttämisestä"
- [21] Heikki Salo, "YouSource-sovellukseen kirjautuminen KorppiLDAPilla"

- [22] Juho Nieminen, "Sovellusraportti"
- [23] Tero Hänninen, "System test plan"
- [24] Tero Hänninen, "System test report for version RC1"
- [25] Tero Hänninen, "System test report for version RC2"
- [26] Heikki Salo, "Suunnitelma esikäyttäjien hyödyntämisestä".
- [27] Antti-Juhani Kaijanaho, "Teknisen ohjaajan huomioita koodista".
- [28] Gitorious, "Usability suggestions to dashboard vs. profile, activity feed and projects"
- [29] Verso-projekti, "Verso-projektin tehtävähallinta"